

Jaarverslag 2003

OpenUniversiteitNederland

VOORWOORD	pagina 3
1 SCHETS VAN DE OPEN UNIVERSITEIT NEDERLAND	pagina 5
Missie	
Kerndoelen en kernactiviteiten	
College van bestuur	
Perspectieven voor 2004	
2 ONDERWIJS	pagina 12
Aanbod en resultaten	
Visitaties	
Commissie voor de examens	
3 SCHOLING	pagina 18
Ongedeelde wetenschappelijke opleidingen	
Master of scienceopleidingen in samenwerking met hogescholen	
Professional masteropleidingen	
Opleidingen op (post-)hbo-niveau	
Kort hoger onderwijsprogramma's	
Scholing en diensten op maat	
4 VERNIEUWING VAN HET HOGER ONDERWIJS	pagina 21
Concepten en instrumenten voor flexibel onderwijs	
Stichting Digitale Universiteit	
5 BESTRIJDING LERARENTEKORT	pagina 25
Ruud de Moor Centrum	
Samenwerking	
Projecten	
6 ONDERZOEK	pagina 27
Onderwijs technologisch expertisecentrum	
Faculteiten en Ruud de Moor Centrum	
Onderzoekskenngetallen	
7 STUDENTEN EN STUDIECENTRA	pagina 30
Afgestudeerden	
Aanpassingen en voorzieningen	
Studieadvisering	
Inschrijvingsbeperking	
Studiecentra	
8 PERSONEEL	pagina 34
Organisatie en doelgroepenbeleid	
Arbeidsvoorwaarden en arbeidsomstandigheden	
Ingeschreven personeel	
9 INTERNATIONALISERING	pagina 36
Vlaanderen	
Europa	
Euregio	
Zuid-Afrika	
Samenwerking met internationale bedrijven	
10 MATERIËLE VOORZIENINGEN	pagina 40
Huisvesting	
Apparatuur	
11 FINANCIËLE SITUATIE	pagina 42
Financiële kengetallen	
Toekomstige financiële situatie	
12 RAAD VAN TOEZICHT	pagina 45
13 PERSONALIA	pagina 46

VOORWOORD

Het jaar 2003 staat voor de Open Universiteit Nederland in het teken van verandering. In het verslagjaar is gewerkt aan de uitvoering van een aantal kernactiviteiten. Daarbij hebben onder meer de bijdragen ten behoeve van de Stichting Digitale Universiteit en het verzorgen van alle opleidingen in de bachelor-masterstructuur een belangrijke plaats ingenomen. De opzet en uitbouw van het Ruud de Moor Centrum, dat bijdraagt aan de bestrijding van het lerarentekort, vereist van de Open Universiteit een omvangrijke reallocatie van mensen en middelen. Daarnaast is de Open Universiteit, vanwege negatieve ontwikkelingen op financieel terrein, ook genoodzaakt een aantal ingrijpende maatregelen te treffen. Deze maatregelen leiden er in het verslagjaar toe dat binnen de reguliere bedrijfsvoering een bevredigend financieel resultaat wordt bereikt. Evenwel stijgt de werkdruk fors, en moet veel inzet worden gepleegd om de output op de terreinen onderwijs, innovatie en onderzoek op peil te houden. Ook de komende jaren is een strak begrotingsregime noodzakelijk.

De geschetste ontwikkelingen zijn voor de Open Universiteit aanleiding tot herbezinning op haar toekomstperspectief. Daartoe is in het najaar van 2003 een traject van start gegaan, dat later de naam Expeditie 21 krijgt. Centraal in dit traject staan veranderingen in strategie, organisatie en cultuur, en besparingen. Expeditie 21 zal de nodige inspanningen vergen, maar het College van bestuur verwacht dat deze inspanningen, gezien de urgentie en de potentie, in de organisatie op een breed draagvlak kunnen rekenen.

Juist in deze tijden van verandering willen wij niet nalaten om degenen die zich voor de Open Universiteit Nederland inzetten, te danken voor hun bijdrage.

Juni 2004

Namens het College van bestuur
drs. M.A.M. Wöltgens, voorzitter

1 SCHETS VAN DE OPEN UNIVERSITEIT NEDERLAND

Missie

De Open Universiteit Nederland ontwikkelt, verzorgt en bevordert, samenwerkend in netwerken en allianties, hoogwaardig hoger afstandsonderwijs. Zij is voortrekker in de innovatie van het hoger onderwijs en komt tegemoet aan de uiteenlopende behoeften van studenten, markt en samenleving.

De Open Universiteit Nederland wil een instelling zijn die met haar onderwijs-, onderzoeks- en innovatieactiviteiten stevig is verankerd in het Nederlands hoger onderwijs, die succesvol opereert op het gebied van een leven lang leren en die een gewild aanbieder is van marktgericht en commercieel onderwijs. Zij loopt met haar (open) afstandsonderwijs voorop en heeft een leidende rol, ook internationaal, in onderwijsinnovatie.

Doordat haar palet aan activiteiten goed aansluit op de behoeften, kan de Open Universiteit rekenen op een brede belangstelling, die zich ook vertaalt in het daadwerkelijk afnemen van hetgeen zij aanbiedt.

De Open Universiteit biedt een professioneel en resultaatgericht werkklimaat, waarin de competenties van medewerkers worden bevorderd om gezamenlijk de doelstellingen te realiseren.

Kerdoelen en kernactiviteiten

De Open Universiteit Nederland geeft sinds 1984 vorm aan haar maatschappelijke taak volwassenen een tweede kans of tweede weg te bieden voor het volgen van hoger onderwijs. Zij maakt hoger onderwijs voor velen toegankelijk door haar open toelatingsbeleid, door de didactische keuze voor begeleide zelfstudie en door de vrijheid die studenten hebben om zelf plaats, tijd en tempo van studeren te bepalen. De tweede taak van de Open Universiteit is innovatie, zowel van haar eigen onderwijs als dat van andere onderwijsinstellingen. Ten derde draagt de instelling bij aan de bestrijding van het lerarentekort. Dit is een nog jonge opdracht, die sinds begin 2002 vorm krijgt. Naast deze drie wettelijke taken biedt de Open Universiteit op commerciële basis een groeiend aantal scholingsprogramma's aan, die zijn afgeleid van de opleidingen. Een andere activiteit is het via consultancy aan de markt aanbieden van haar specifieke expertise op het gebied van leren. Het gaat hierbij bijvoorbeeld om werken met competenties, samenwerkend leren en e-learning.

De kernactiviteiten die in 2002 de agenda bepalen, worden in 2003 voortgezet. Drie kerndoelen, namelijk versterking van het imago, verhoging van de efficiency en verlaging van de kosten, en vergroting van de inkomsten uit commerciële activiteiten, geven sturing aan de kernactiviteiten. Veel van deze activiteiten maken deel uit van een langer lopend proces, dat niet van het ene op het andere jaar stopt. Enkele andere kernactiviteiten worden in het verslagjaar afgerond.

Invoering bachelor-masterstructuur

De invoering van de bachelor-masterstructuur is in 2003 afgerond. Sinds september 2002 bieden alle zes faculteiten van de Open Universiteit Nederland bacheloropleidingen aan, en de meeste faculteiten ook masteropleidingen. Per september 2003 bieden alle faculteiten masteropleidingen aan. Sommige faculteiten ontwikkelen in het verslagjaar nieuwe mastervarianten. Het onderwijsinstituut Onderwijswetenschappen biedt vanaf september 2003 de masteropleiding Active Learning aan.

Aan het eind van het verslagjaar wordt ook het grootscheepse Omboekproject afgerond. Dit project komt voort uit de invoering van de bachelor-masterstructuur. Gebaseerd op behaalde studieresultaten hebben alle zittende opleidingsstudenten, ruim 18.500, een individueel advies ontvangen over al dan niet overstappen van een ongedeelde opleiding naar een bachelor- of masteropleiding.

Directoraat Scholing

Een kernactiviteit die in het verslagjaar verder haar beslag krijgt, is het aanbieden van scholingsprogramma's op commerciële basis door het directoraat Scholing. Dit directoraat bewerkstelligt in het verslagjaar een groei van zijn aanbod. Dat aanbod bestaat uit master of scienceopleidingen in samenwerking met hogescholen, professional masteropleidingen, opleidingen op (post-)hbo-niveau, Kort hoger onderwijsprogramma's en scholing en diensten op maat.

Edubox™ en Educational Modelling Language

De eerste helft van het verslagjaar boekt een task force flinke vooruitgang met realisatie van een stabiele versie van Edubox™, een door de Open Universiteit Nederland ontwikkeld systeem om onderwijs- en leerprocessen te organiseren. Bovendien ontwikkelt de instelling als eerste ter wereld elektronische cursussen die voldoen aan de specificatie IMS Learning Design. Op 1 september starten ruim tweeduizend studenten van de faculteiten Psychologie, Rechten en Managementwetenschappen in Edubox™ met deze cursussen.

Overigens heeft de instelling een leidende rol gespeeld in de totstandkoming van IMS Learning Design. Deze specificatie is immers gebaseerd op Educational Modelling Language, een taal die de Open Universiteit ontwikkeld heeft om structuur en inhoud van onderwijs te beschrijven. Aan het begin van het verslagjaar accepteert het toonaangevende IMS Global Learning Consortium, waarin grote bedrijven zitten als IBM, Microsoft, Blackboard, WebCT en Cisco Systems, de definitieve versie van de specificatie Learning Design. Al snel mag deze specificatie zich verheugen in een enorme populariteit; zij wordt in 2003 meer dan tienduizend keer gedownload van de website van IMS Global Learning Consortium. Dit alles betekent dat de Open Universiteit een buitengewoon grote impuls heeft gegeven aan de ontwikkeling van e-learning in internationaal verband.

Bevordering van het gebruik van (inter)nationale specificaties en standaarden voor leertechnologieën is en blijft voor de instelling een aandachtspunt. Daartoe neemt zij deel aan nationale en internationale commissies en werkgroepen.

Aan het eind van het verslagjaar wordt gestart met een veelbelovende verkenning van een aantal opties voor een robuust en duurzaam partnership met betrekking tot Edubox™. Besluitvorming hierover volgt in 2004.

Aanpak lerarentekort

Progressie is er ook in de bijdrage die de Open Universiteit Nederland levert aan de bestrijding van het lerarentekort. Deze nieuwe taak wordt aan het begin van het verslagjaar ondergebracht in het Ruud de Moor Centrum voor professionalisering van onderwijsgeevenden. Met deze naam eert de instelling haar geestelijk vader. Prof. dr. Ruud de Moor was voorzitter van de voorbereidingscommissie

die aan de wieg stond van de Open Universiteit Nederland.

Bij de uitvoering van zijn werkzaamheden werkt het Ruud de Moor Centrum intensief samen met tal van organisaties die betrokken zijn bij de bestrijding van het lerarentekort, zoals lerarenopleidingen, scholen, het ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschappen, het Samenwerkingsorgaan Beroepskwaliteit Leraren en het Sectorbestuur Onderwijsarbeidsmarkt. Daarnaast vindt afstemming plaats met de Stichting Digitale Universiteit.

In het verslagjaar verwerft de Open Universiteit Nederland voor het Ruud de Moor Centrum een meerjarige financiële basis, en wordt duidelijk dat de activiteiten van het Centrum een bredere, maatschappelijke invulling krijgen. Derhalve gaat het Ruud de Moor Centrum zich in de nabije toekomst ook oriënteren op mogelijke andere maatschappelijke vraagstukken.

Mentoraat, studiebegeleiding en studiecentra

In het verslagjaar begint de Open Universiteit Nederland met investeren in de modernisering van studiecentra. Zowel wat inrichting, locatie en bereikbaarheid betreft, moeten de studiecentra haar visitekaartje zijn. In sommige gevallen betekent dit dat een studiecentrum moet verhuizen. Herdefiniëring van het mentoraat, de studiebegeleiding en de functie van studiecentra leidt tot uitvoering van het Collegebesluit om per 1 september 2003 het aantal studiecentra te verminderen van achttien naar twaalf. Vijf studiecentra, in Deventer, Venlo, 's-Hertogenbosch, Emmen en Leeuwarden, worden gesloten. In Emmen en Leeuwarden worden op nieuwe locaties respectievelijk het provinciaal steunpunt Drenthe en het provinciaal steunpunt Friesland ingericht. Het zesde te sluiten studiecentrum, in Vlissingen, wordt op dezelfde locatie ingericht als provinciaal steunpunt Zeeland. De lokale en provinciale overheden steunen de Open Universiteit Nederland bij de realisatie van deze provinciale steunpunten.

Tegelijk met de nieuwe organisatie van studiecentra start een project om de studiecentra en de provinciale steunpunten meer te profileren in de regio. Het betreft hier regionale inbedding van de Open Universiteit Nederland, door een integrale en gestructureerde aanpak van werving en voorlichting in en door de studiecentra en de provinciale steunpunten.

Stichting Digitale Universiteit

Participatie in de Stichting Digitale Universiteit is en blijft een kernactiviteit. Dit samenwerkingsverband van vier universiteiten en zes hogescholen werkt aan projecten voor vernieuwing van het hoger onderwijs. De Open Universiteit Nederland boekt in het verslagjaar behoorlijke successen. Zo rondt zij zeven projecten af waarvan zij penvoerder is. Bovendien worden nog eens twee projecten afgerond waarin de Open Universiteit participeert. In het verslagjaar keurt de Stichting Digitale Universiteit in totaal tien projecten goed waarvan de Open Universiteit penvoerder is. Daarnaast worden nog eens negen projecten goedgekeurd waarvan zij mede-uitvoerder is.

Verhoging onderwijsrendement

Een nieuwe kernactiviteit in 2003 is verhoging van het onderwijsrendement. Hiertoe is gewerkt aan herontwerp van het onderwijsmodel, waarin rendementsverhoging en competentiegericht leren in een elektronische leeromgeving belangrijke elementen zijn.

Een aantal faculteiten experimenteert in het verslagjaar met begeleidings- en cursusvormen die het rendement moeten verhogen. Zo kent de faculteit Managementwetenschappen vanaf 2002 het programma Academische vaardigheden, dat voorziet in minimaal drie bijeenkomsten per semester. Op basis van dit model zijn in het verslagjaar twee cursussen gemaakt. De faculteit Psychologie ontwikkelt in 2003 een plan voor rendementsverhoging via cursusoverstijgende studieloopbaanbegeleiding. Ook de andere faculteiten ondernemen in 2003 initiatieven om het onderwijsrendement te verhogen. Om doeltreffend actie te kunnen ondernemen, wordt in het verslagjaar tevens een

aantal onderzoeken uitgevoerd naar studierendement én naar de redenen waarom studenten hun opleiding staken.

Verhoging efficiency en verlaging kosten

Uitvoering van de kernactiviteiten wordt gestuurd door de kerndoelen. Eén van deze kerndoelen is verhoging van de efficiency en verlaging van de kosten. In de loop van het verslagjaar blijkt dat de urgentie om hieraan met vereende krachten te werken nog hoger is dan aanvankelijk werd aangenomen. In april tekent zich af dat ongewijzigd beleid zal leiden tot forse overschrijding van de begroting. Tegenvallende inkomsten in het verslagjaar zijn daar mede debet aan. Op de achtergrond speelt mee dat het jaar 2002 afgesloten is met een flink tekort. Overigens is dit voor het overgrote deel terug te voeren op bewust gevoerd beleid. Zo heeft het College van bestuur besloten om een aantal grote investeringen niet af te schrijven over meerdere jaren, maar geheel ten laste van 2002 te brengen en uit de financiële reserve te betalen. Hiermee is voorkomen dat een tekort uit 2002 naar het verslagjaar wordt overgeheveld. Niettemin is de financiële reserve van de Open Universiteit Nederland hierdoor danig geslonken. Er is dus beduidend minder buffer om financiële tegenvallers in het verslagjaar op te vangen.

Als in het voorjaar van 2003 blijkt dat de inkomsten tegenvallen en het uitgavenpatroon in eerste instantie wel conform begroting verloopt, besluiten het College van bestuur en het Managementteam een aantal maatregelen te nemen. Enerzijds wordt ingegrepen in de investeringen, anderzijds moeten de exploitatiekosten verminderd worden. In augustus van het verslagjaar volgt echter een onverwachte, extra tegenvaller. Ondanks eerdere toezeggingen keert het ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschappen de compensatiebijdrage over 2003 voor het ingroeiscenario van de activiteiten van het Ruud de Moor Centrum niet uit. Deze inkomsten zijn echter wel in de begroting van 2003 opgenomen. Om de liquiditeit verder te beschermen, wordt in september van het verslagjaar nog een aanvullende maatregel genomen: een stop op verplichtingen en bestedingen. Vanaf dat moment gaat de instelling geen nieuwe verplichtingen meer aan en legt zij haar bestedingen stil, tenzij de dienstverlening aan externen of de bedrijfsvoering hierdoor in gevaar komt. Ook op andere manieren is gewerkt aan verhoging van de efficiency en verlaging van de kosten. Op de kosten van drukwerk wordt bespaard door al het drukwerk Europees aan te besteden. Hieruit komen drie leveranciers naar voren, waarmee contracten worden gesloten. Verder slaagt de instelling erin geld te besparen op adverteren, schoonmaak van gebouwen, papierinkoop, postverzending, catering, exploitatie van het bedrijfsrestaurant en beveiliging. Via drie werkgeversverenigingen neemt de Open Universiteit deel aan internationale aanbesteding van elektriciteit, hetgeen eveneens geld uitspaart.

Vergroting eigen inkomsten

De verwachting dat de eigen inkomsten in 2003 beduidend hoger zijn dan in 2002, wordt niet bewaarheid. Wel is er sprake van een duidelijke toename van de inkomsten uit het commerciële scholingsaanbod, maar per saldo zijn de eigen inkomsten nagenoeg op hetzelfde niveau als in 2002. Omdat de uitgaven aanvankelijk wél conform begroting verlopen, ziet de Open Universiteit Nederland zich genoodzaakt om de hierboven beschreven maatregelen te treffen.

Imago en klantgerichtheid

Aan het eind van 2002 neemt het management deel aan een werkconferentie over het imago van de instelling. Om deze conferentie van input te voorzien, is eerder dat jaar een imago-onderzoek uitgevoerd. De resultaten van dat onderzoek tonen aan dat de Open Universiteit redelijk scoort als het om geholpen naamsbekendheid gaat, maar dat de spontane naamsbekendheid gering is. In het verslagjaar wordt een kleinschaliger onderzoek verricht naar de naamsbekendheid, waaruit blijkt

dat de situatie min of meer onveranderd is. Daarna werken de communicatiedisciplines van de instelling aan oplossingsrichtingen. Verder wordt afgesproken dat de naamsbekendheid vaker onderzocht zal worden om de vinger aan de pols te houden en om beleid te kunnen maken op basis van actuele gegevens.

Met als slogan 'Investeer in kennis', ziet in het verslagjaar een nieuwe, algemene marketingcampagne het licht. Onderdelen van deze campagne zijn onder meer promotie via abri's, advertenties in dagbladen en weekbladen, en reclame op radio en televisie.

Invoering van één loket, gestart in 2002, krijgt in 2003 behoorlijk vorm. Najaar 2003 wordt de eerste fase van het project 1-loket afgerond met een startbijeenkomst voor alle betrokken medewerkers. Vanaf dat moment heeft de instelling één centrale klantenservice, die zorgt voor efficiënte behandeling van telefoon, brieven, faxen en e-mails over onderwijszaken en van externe belangstellenden. Vervolgens beginnen de trainingen voor de medewerkers van deze afdeling, die de naam Service en informatie draagt. Voor 2004 staan een uitbreiding van de bereikbaarheid op stapel en invoering van een callregistratie- en volgsysteem om contacten met klanten te kunnen volgen en vastleggen.

In het verslagjaar wordt besloten dat de website van de Open Universiteit Nederland grondig vernieuwd wordt. De website zal naar hedendaagse maatstaven op een contentmanagementsysteem gebaseerd worden. In het verslagjaar wordt de keuze voor een systeem gemaakt, en gaan specialisten aan de slag met het testen ervan. Uiteindelijk moet de vernieuwing leiden tot een website die grondiger gestructureerd, toegankelijker, informatiever en beter actueel te houden is. Dit geldt vanzelfsprekend ook voor de virtuele studievoorlichting.

De sterk verbeterde digitale cursuswinkel is in de zomer klaar. Daarna breidt het aantal digitale inschrijfmogelijkheden zich gestaag uit. Uiteraard zal deze cursuswinkel nog verder verbeteren door vernieuwing van de website.

Op 25 september 2003 viert de instelling haar negentiende dies natalis. Het thema van deze dies is Mondialisering en duurzame ontwikkeling. Tijdens de academische zitting belichten drie sprekers, mw. prof. dr. M.C.E. van Dam-Mieras, dr. ir. J.G.M. de Jong en C.P. van der Kaay, dit onderwerp ieder vanuit een ander perspectief. Laatstgenoemde is een student van de Open Universiteit Nederland. Voor het eerst opent de Open Universiteit Nederland officieel het academisch jaar, op 1 september in het studiecentrum Eindhoven. Bij de opening houdt prof. dr. F. Leijnse, voorzitter van de HBO-raad, een toespraak onder de titel 'Over kenniseconomie en innovatie'. Hij roept op tot veel meer aandacht voor het opleidingsniveau van de basis en de subtop van de beroepsbevolking, met het oog op de verdere ontwikkeling van de kennissamenleving.

LEX, the learning experience, breidt zijn activiteiten in het verslagjaar flink uit. In dit centrum voor samenwerkend leren en lerend samenwerken, dat op de campus in Heerlen gevestigd is, wil de Open Universiteit Nederland haar expertise delen met instellingen en bedrijven én zich presenteren aan een breder publiek. LEX is een besloten vennootschap, waarvan de Open Universiteit de hoofdaandeelhouder is. In het verslagjaar neemt Industriebank LIOF, de Limburgse ontwikkelingsmaatschappij, een participatie van twintig procent in LEX.

Samenwerking

De Open Universiteit Nederland werkt bij de uitvoering van haar taken samen met tal van partijen en organisaties. Veelal gaat het om samenwerking op zeer specifieke gebieden. Deze vormen van samenwerking worden elders in dit jaarverslag beschreven. Er zijn echter ook samenwerkingsverbanden die algemener van aard zijn, zoals vormgegeven in de samenwerkings- en penvoerderovereenkomst

met de Maastricht School of Management. Deze gaat in de zomer van 2003 haar tweede jaar in. De Open Universiteit Nederland en Fontys Hogescholen sluiten in het najaar van 2003 een vierjarige raamovereenkomst. Deze overeenkomst legt vast op welke terreinen beide instellingen kunnen samenwerken en beschrijft op hoofdlijnen hoe samenwerkingsprojecten vorm krijgen. De Open Universiteit en Fontys Hogescholen willen hun al lopende samenwerking in verschillende opleidingen intensiveren. Dit kan enerzijds vorm krijgen via het in soepele overgang op de hogeschool aanbieden van wetenschappelijke opleidingen - vooral masteropleidingen - van de Open Universiteit, onder verantwoordelijkheid van de Open Universiteit. Anderzijds kunnen beide partijen gezamenlijk professional masteropleidingen op hbo-niveau ontwikkelen en aanbieden. Verder maakt de raamovereenkomst het mogelijk dat Fontys Hogescholen en de Open Universiteit samen projecten gaan uitvoeren voor het opleiden van leraren. De samenwerking met Fontys Hogescholen is een voorbeeld van het type samenwerking dat de Open Universiteit nastreeft met een aantal hogescholen, verspreid over Nederland.

College van bestuur

Het tot 1 januari 2003 tweehoofdige College van bestuur van de Open Universiteit Nederland, bestaande uit drs. M.A.M. Wöltgens, voorzitter, en prof. dr. ir. F. Mulder, rector magnificus, wordt op 1 januari 2003 uitgebreid met drs. Th.J.F.M. Bovens, voormalig wethouder van de gemeente Maastricht. Binnen het College van bestuur is hij vice-voorzitter.

Perspectieven voor 2004

In de loop van het verslagjaar blijkt dat de missie niet goed te verwezenlijken is zonder ingrepen in de structuur, zonder verandering van de cultuur van de organisatie, en zonder verschuivingen in de aanwending van personele capaciteit. Zo moet de capaciteit voor het aanbod van volledige bachelor- en masteropleidingen deels aangewend worden voor andere activiteiten. Meer capaciteit moet gestoken worden in het aanbieden van (cursorisch) hoger onderwijs voor het stijgend aantal studenten dat niet kiest voor een volledige opleiding, een basistaak van de Open Universiteit in het kader van een leven lang leren. Verder moet er meer nadruk komen op de zakelijke dienstverlening, het commerciële aanbod, en op maatschappelijke dienstverlening, oftewel de activiteiten die gestalte krijgen in het Ruud de Moor Centrum en via de Stichting Digitale Universiteit. In alle vier aandachtsgebieden komt de innovatietask van de instelling terug. Overigens betekent deze verschuiving niet dat de werkzaamheden met minder kwaliteit dan voorheen uitgevoerd worden. Samenwerking met bijvoorbeeld zusteruniversiteiten, hogescholen, onderzoeksinstituten, bedrijven en overheidsinstellingen moet leiden tot complementariteit, waardoor activiteiten juist een krachtiger karakter krijgen. De eerder in dit hoofdstuk beschreven overeenkomst tussen de Open Universiteit en Fontys Hogescholen is daarvan een voorbeeld.

Om de capaciteitsverschuiving te realiseren, formuleert het College van bestuur in het verslagjaar tien bestuursopdrachten, die uitgevoerd moeten worden door de organisatieonderdelen. Deze bestuursopdrachten moeten de noodzakelijke verschuivingen in gang zetten. Het gaat hier bijvoorbeeld om het afslanken van opleidingen, een 'plafond' voor het aantal modules per faculteit, het kostenbewust gebruiken van cursusmodellen, en het vereenvoudigen en standaardiseren van onderwijsontwikkeling, onderwijsexploitatie en logistieke processen. Voor een aantal bestuursopdrachten ligt aan het eind van het verslagjaar een invoeringsplan klaar.

Randvoorwaarde voor een goede bedrijfsvoering is een sluitende begroting. De Open Universiteit

Nederland wil haar begroting 2004 en de begrotingen daarna sluitend laten zijn. In oktober informeert het College van bestuur alle medewerkers over de begroting 2004 en de daaruit voortvloeiende gevolgen. Eén daarvan is de beschreven capaciteitsverschuiving. Met deze verschuiving als uitgangspunt voert het College van bestuur eind 2003 een strategisch debat met onder meer het management en een panel van medewerkers. Dit doet het College om te bepalen wat binnen de geschetste hoofdlijnen de beste koers is voor de Open Universiteit Nederland. Duidelijk wordt dat er draagvlak is voor de strategische inzet, maar dat er een aanpassing van de hoofdstructuur nodig is, dat er in de organisatie een andere regievoering van de grond moet komen, dat de nadruk meer moet liggen op planning en verantwoording, en dat een daadwerkelijke verandering van cultuur noodzakelijk is. De strategie die hieraan ten grondslag ligt, vormt in 2004 het leidend principe voor ontwikkeling van een nieuwe organisatiestructuur. Invoering daarvan moet op 1 januari 2005 voltooid zijn.

Vanaf september 2004 viert de Open Universiteit Nederland een academisch jaar lang haar twintigjarig bestaan. 2004 wordt dus een jaar dat op z'n minst twee gezichten zal hebben. Enerzijds komt het accent sterk te liggen op de veranderingen en verschuivingen die nodig zijn om de toekomst met vertrouwen tegemoet te kunnen treden. Anderzijds zal er teruggekeken worden op de succesvolle levensloop van de instelling en gereflecteerd worden op de potentie van de concepten waarmee de Open Universiteit Nederland haar reputatie heeft gevestigd; open afstandsonderwijs op universitair niveau in een context van een leven lang leren.

2 ONDERWIJS

Het directoraat Onderwijs van de Open Universiteit Nederland kent zes faculteiten die in 2003 in totaal zeven bacheloropleidingen aanbieden en twaalf masteropleidingen. Het onderwijsinstituut Onderwijswetenschappen biedt één masteropleiding aan. Naast deze opleidingen kunnen studenten zich bij de Open Universiteit Nederland inschrijven voor losse cursussen, die de bouwstenen vormen van de opleidingen. Verder verzorgen de faculteiten nog ongedeelde opleidingen, waarvoor nieuwe studenten zich niet meer kunnen inschrijven.

Aanbod en resultaten

Cultuurwetenschappen

De faculteit Cultuurwetenschappen innoveert haar opleidingen in 2003 dusdanig, dat verwerving en training van competenties meer aandacht krijgen. Het in 2003 ontworpen bachelorscriptie-traject, en de opname van onderzoekspractica in de masteropleiding maken deel uit van de nieuwe benadering. Ook de organisatie van begeleiding en mentoraat is in het verslagjaar veranderd. In ieder studieceterium waar de faculteit aanwezig is, is één stafid aanspreekpunt voor de studenten én voor de stafleden die werkzaam zijn in de centrale vestiging in Heerlen. Dit stafid is eveneens belast met mentoraat en coaching. De verwachting is dat deze vernieuwingen ook bijdragen aan verhoging van het studierendement. Voorts zijn nieuwe cursussen vervaardigd voor de masteropleiding, en is gewerkt aan de revisie van acht cursussen.

Dit verslagjaar heeft Cultuurwetenschappen zich actief opgesteld in het Humanities Network van de European Association of Distance Teaching Universities. In dit netwerk start de faculteit in samenwerking met de FernUniversität met de opzet van zomerscholen.

Over mogelijke samenwerking is met diverse instellingen gesproken. Met de Universiteit Maastricht en de Katholieke Universiteit Leuven is gesproken over een onderwijsproject Regionale cultuur. Over de gemeenschappelijke organisatie van landelijke dagen en/of zomerscholen wisselt de faculteit van gedachten met het Roosevelt Study Center. Er is overleg gevoerd met de Koninklijke Bibliotheek over een bijdrage aan het grootschalige project Het Geheugen van Nederland. Eventuele toekomstige activiteiten van de Open Universiteit Nederland op het terrein van inburgering zijn onderwerp van ontmoetingen met het Centrum voor taal en spraak van de Universiteit Antwerpen. Ook met de Fryske Akademy heeft een onderhoud plaatsgevonden over toekomstige samenwerking.

Informatica

De faculteit Informatica zorgt er in 2003 voor dat haar bacheloropleiding beter aansluit op de bacheloropleidingen van de zusterfaculteiten. Met hen is een afspraak gemaakt over onderlinge doorstroming van afgestudeerde bachelors naar een masteropleiding. De ongedeelde vierjarige ingenieursopleiding Informatica is per 1 september 2003 gestopt.

Veel studenten behalen in het verslagjaar hun diploma; enkele studenten stappen over naar de bacheloropleiding. Het aantal studenten en het aantal verkochte modules is in 2003 niet gestegen. Innovatie van de bacheloropleiding betreft in het verslagjaar vooral de cursussen. In de cursus Databases werken studenten met een elektronisch cursusboek dat de technisch ingewikkelde inhoud van de cursus toegankelijk maakt. Dit wordt door studenten zeer gewaardeerd. Een tweede

voorbeeld is het gebruik van 'peer assessment' in de cursus Document infrastructures. Studenten analyseren en beschrijven de documentinfrastructuur van hun eigen organisatie, waarna zij commentaar leveren op werkstukken van medestudenten, en reacties krijgen op hun eigen werkstuk. Innovatie van de masteropleiding is er in het verslagjaar op gericht dat studenten hun academische vaardigheden nog beter ontwikkelen. Dit is tot uiting gekomen in de lijn Academische informatica-vaardigheden 1, 2 en 3, Capita selecta en de afstudeeropdracht.

Het reeds afgeronde project Landelijk onderwijsweb kennistechnologie leidt in het verslagjaar tot structurele samenwerking met alle Nederlandse universitaire kennistechnologie-opleidingen.

Managementwetenschappen

Managementwetenschappen gaat in 2003 door met invoering van het programma Academische vaardigheden in de bacheloropleiding, en werkt in de masteropleidingen verder aan verbetering van het afstudeertraject. Er worden zes nieuwe cursussen uitgebracht. Voor mensen die een korte, gespecialiseerde opleiding op bachelorniveau willen volgen, introduceert de faculteit in samenwerking met het directoraat Ondersteunende diensten acht focusopleidingen. Deze omvatten vierhonderd of vijfhonderd uur studie en zijn samengesteld uit cursussen van de Open Universiteit Nederland. In 2003 trekken deze opleidingen ongeveer honderd nieuwe studenten. Komende jaren wordt het aantal focusopleidingen uitgebreid en het aantal masteropleidingen beperkt. Om de kosten voor onderwijsontwikkeling te reduceren, stelt Managementwetenschappen in 2003 beleid op voor standaardisering van het onderwijsaanbod.

Ten opzichte van 2002 is in 2003 sprake van een stabilisatie van de cursusafzet (toename van 0,3 procent) en van het aantal certificaten (toename van 0,5 procent). Er treedt een lichte stijging op van het aantal afgestudeerden (6 procent) en in de meeste opleidingen een geleidelijke groei van het aantal doorstromers, wat overigens wel leidt tot hogere kosten. Desondanks wil de faculteit blijven streven naar een hoger cursus- en doorstroomrendement, door verbetering van begeleiding, regelmatige bijeenkomsten en verandering van de tentamenstructuur.

Samen met Nederlandse en buitenlandse universiteiten verzorgt de faculteit de opleiding Euro*MBA. Gedurende het verslagjaar verwelkomt de opleiding 25 nieuwe studenten en studeren er 7 af. De Graduate School of International Management, de business school van de Universiteit Maastricht, wordt op 1 maart 2003 volledig partner in dit internationale consortium. Later in het verslagjaar treedt de Poolse Leon Kozminski Academy of Entrepreneurship and Management toe tot het consortium als associate partner.

Met de Nederlandse school voor het Openbaar bestuur is de ontwikkeling van de opleiding Global*MPA voortgezet. Global*MPA wordt een internationale bestuurskundige opleiding voor topambtenaren, en naar verwachting worden in september 2004 de eerste studenten ontvangen. Voorbereiding van een Accelerated Bachelor of Business Administration Program voor studenten uit China vindt in het verslagjaar plaats in samenwerking met Maastricht School of Management.

Natuurwetenschappen

In tegenstelling tot veel van haar zusterfaculteiten kent Natuurwetenschappen in het verslagjaar opnieuw een toename van het aantal nieuwe studenten, zowel in de propedeuse als in de bachelor-fase. In 2003 studeren er ruim vijfhonderd studenten aan deze faculteit. Voor propedeusestudenten start het nieuwe kennismakingstraject Aarde, mens en milieu, waarin de natuurwetenschappen geïntegreerd worden aangeboden. Voor de nieuwe masteropleiding Milieu, beleid en samenleving ontvangt de faculteit de eerste studenten. De ongedeelde opleiding Toegepaste natuurwetenschappen is per 1 september 2003 gestopt.

De faculteit werkt ook in 2003 aan innovatieve projecten. Daarin zijn methoden ontwikkeld om mensen met verschillende disciplinaire achtergronden op afstand samen te laten werken en leren.

Het project Virtual masterclass bestaat uit een module samenwerkend leren met als onderwerp duurzame ontwikkeling, die resulteert in een wetenschappelijk artikel voor een e-journal. In het Virtueel bedrijf is sprake van samenwerkend leren in een bedrijfsmatige context, ondersteund door ict. Studenten die deelnemen aan het European virtual seminar leren multidisciplinair in kleine, internationaal samengestelde groepen. Het Virtueel milieudviesbureau, waarin studenten competentiegericht en samenwerkend leren, wordt in 2003 een vast onderdeel van de eindopdracht van de bacheloropleiding.

Bovendien begint Natuurwetenschappen met de ontwikkeling van een wiskundebank en een natuurkundebank voor zij-instromers in het beroep van leraar. Zij doet dit in nauwe samenwerking met het Ruud de Moor Centrum, de faculteit Informatica van de Open Universiteit Nederland en de Technische Universiteit Eindhoven.

Voor duurzame ontwikkeling onderneemt de faculteit diverse activiteiten. Evenals in 2002 vervaardigt zij samen met universiteiten en een hogeschool modulair, digitaal onderwijs voor een oriëntatiemodule Duurzame technologische ontwikkeling. Daarnaast neemt Natuurwetenschappen actief deel aan nationale en internationale netwerken, zoals Duurzaam Hoger Onderwijs, de Vereniging van Milieukundigen, COPERNICUS Campus, het Global Higher Education for Sustainability Partnership en de European Federation of Associations of Environmental Professionals. Opnieuw is de faculteit in het verslagjaar coördinator van ESSENCE, een internationaal netwerk voor milieuoopleidingen. Vanuit die functie neemt zij deel aan de organisatie van European Networks Conference on Sustainability in Practice, een internationaal milieucongres dat in 2004 gehouden wordt.

Psychologie

Het verslagjaar laat een grote toeloop van studenten zien. Dit geldt vooral voor Inleiding psychologie, tevens kennismakingstraject, waarvoor zich in september 1.500 studenten aanmelden. Daarnaast stijgt het aantal studenten dat zich inschrijft voor scriptiemodulen naar bijna tweehonderd.

De faculteit Psychologie start in 2003 met een nieuwe masteropleiding, Psychological Research. Deze opleiding wordt aangeboden aan studenten die voldoende kwalificaties hebben om tot onderzoeker te worden opgeleid. De revisie van cursussen en de ontwikkeling van nieuwe cursussen wordt op innovatieve wijze voortgezet. Daarbij neemt de faculteit de aanbevelingen in acht die in 2002 gedaan zijn door de visitatiecommissie. Drie cursussen zijn in het verslagjaar uitgebracht in Edubox™, een door de instelling ontwikkeld systeem om onderwijs- en leerprocessen te organiseren. De resultaten van het project Innovatie methoden- en techniekenonderwijs zijn nu vrijwel geheel omgezet in een reeks samenhangende onderzoekspractica. In deze reeks worden nog twee cursussen vervaardigd.

In 2003 wordt begonnen met een project voor digitale studieloopbaanbegeleiding, dat een plaats heeft in het developmentprogramma van het directoraat Onderwijstechnologisch expertisecentrum. De decaan leidt een werkgroep die de kwaliteitszorg in het onderwijs van de faculteiten van de Open Universiteit Nederland hervormt, met het oog op de komende accreditatiesystematiek.

Ook in 2003 werkt Psychologie weer samen met andere instellingen aan onderwijsinnovatie. Met de faculteiten Psychologie van de Erasmus Universiteit Rotterdam en van de Universiteit Twente doet zij dat in het project Communicatieve vaardigheden in psychodiagnostiek. Dit project wordt gesubsidieerd door de Stichting SURF en richt zich op digitalisering van vaardigheden in de psychologie. Samenwerking met diverse hogescholen en universiteiten leidt tot subsidieaanvragen die gehonoreerd zijn door de Stichting SURF en de Stichting Digitale Universiteit. Daarnaast worden met universiteiten en hogescholen besprekingen begonnen of voortgezet, met als doel het uitwisselen of ter beschikking stellen van door de instelling ontworpen onderwijsmateriaal.

Tot slot maakt de faculteit plannen voor modernisering en verbreding van het testpracticum Diagnost, zodat haar zusterfaculteiten dit practicum in hun onderwijs kunnen gebruiken.

Rechtswetenschappen

In 2003 verzorgt de faculteit Rechtswetenschappen voor het eerst de eenjarige masteropleiding Nederlands recht. Daarnaast biedt zij een bacheloropleiding aan en een ongedeelde doctoraalopleiding.

De studentendag staat in het verslagjaar in het teken van de financiering van politieke partijen. Het ochtendprogramma van deze dag bestaat uit een forumdiscussie onder voorzitterschap van drs. M.A.M. Wöltgens, voorzitter van het College van bestuur van de Open Universiteit Nederland. Ter gelegenheid van deze studentendag publiceert de faculteit een boek, met als titel 'Zijn politici te koop?'.
Ook internationaal heeft deze faculteit zich gepresenteerd. Tijdens de jaarlijkse conferentie van de Britse Association of Law Teachers organiseren medewerkers twee workshops over e-learning. Op de jaarlijkse conferentie van de European Association of Distance Teaching Universities hebben twee medewerkers een presentatie verzorgd over ontwikkelingen in afstandsonderwijs.

Onderwijswetenschappen

Het onderwijsinstituut Onderwijswetenschappen, dat ressorteert onder het directoraat Onderwijstechnologisch expertisecentrum, sluit in 2003 de ongedeelde opleiding Onderwijskunde af en start met de masteropleiding Active Learning. Deze opleiding is gericht op het leren ontwerpen van onderwijs, en stelt studenten in de gelegenheid op actieve wijze academische en professionele competenties te verwerven. Eind 2003 volgen 62 studenten de opleiding Active Learning.

Mensen die elders een verwant bachelordiploma behaald hebben, worden rechtstreeks toegelaten tot deze opleiding. Degenen die niet in het bezit zijn van zo'n getuigschrift, maar wel een wetenschappelijke opleiding of hogere beroepsopleiding hebben voltooid, worden toegelaten nadat zij bij het onderwijsinstituut een van de schakelprogramma's hebben gevolgd. Deze programma's bestaan vooral uit cursussen die aangeboden worden door de faculteiten van de instelling, en voor een beperkt deel uit cursussen van Onderwijswetenschappen. Eind 2003 zijn er vier schakelprogramma's. Het is de bedoeling dat het onderwijsinstituut in 2004 meer cursussen ontwikkelt voor de schakelprogramma's.

De samenwerking met de Universiteit Maastricht wordt in 2003 gecontinueerd. Het onderwijsinstituut Onderwijswetenschappen draagt bij aan de opleiding Onderwijswetenschappen van deze universiteit.

Visitaties

De ongedeelde opleiding Economie van de faculteit Managementwetenschappen is begin 2003 geïnspecteerd. De visitatiecommissie vindt het noodzakelijk dat de faculteit de kwaliteit van de scripties verbetert door meer accent te leggen op het wetenschappelijke karakter ervan. Versnelde doorvoering van competentiegerichte en problematiserende cursussen is volgens de commissie wenselijk. Tevens is zij van mening dat meer samenwerking met andere instellingen onontbeerlijk is.

Eind 2003 zijn de vijf bedrijfswetenschappelijke opleidingen van de faculteit Managementwetenschappen geïnspecteerd. Het gaat om de ongedeelde opleiding Bedrijfswetenschappen, de bacheloropleiding Management, organisatie en bestuur en de masteropleidingen Supply Chain Management, Strategy and Organization, en Business Processes and ICT. Over al deze opleidingen heeft de commissie een positief oordeel uitgesproken. De masteropleidingen voldoen naar haar mening aan academische maatstaven. Ook de bacheloropleiding oogst lof. Wel vindt de commissie dat de bacheloropleiding Management, organisatie en bestuur te veel aandacht schenkt aan micro- en macro-economie, en te weinig aan managementcontrol en accounting. Kritiek heeft de commissie

op het kwaliteitszorgsysteem. Ze dringt erop aan dit binnen een jaar fundamenteel te verbeteren. Voor de vervroegde accreditatie van alle opleidingen schrijft de faculteit Managementwetenschappen in het verslagjaar aanvullende zelfstudies, toegespitst op de bachelor-masterstructuur.

De visitatiecommissie Rechtsgeleerdheid heeft medio 2003 de faculteit Rechtswetenschappen bezocht. Erkend wordt dat de Open Universiteit Nederland een eigensoortige studentenpopulatie kent die specifieke kenmerken heeft, ook wat betreft de rendementen. Maar het uiteindelijke product, in het bijzonder de eindscripties, maken een goede indruk. Ze kunnen zich volgens de commissie meten met de scripties van juridische faculteiten van andere universiteiten. Positief is de commissie over de kwaliteit van het onderwijsmateriaal. Overigens juicht zij de bereidheid tot samenwerken met andere juridische opleidingen toe.

Er zijn ook punten die naar de mening van de commissie voor verbetering vatbaar zijn. Europees recht heeft volgens haar een te bescheiden plaats in het curriculum, en de faculteit zou meer activiteiten mogen ontwikkelen op het vlak van internationalisering. Verder vindt de commissie dat tentamens te vaak meerkeuzetoetsen zijn en dat er te weinig registratie van studievoortgang plaatsvindt.

Commissie voor de examens

De Open Universiteit Nederland heeft één examencommissie voor al haar opleidingen. Deze Commissie voor de examens bestaat uit docenten van de wetenschappelijke opleidingen van de instelling, te weten één per opleiding. Op grond van de Wet op het hoger onderwijs en wetenschappelijk onderzoek voert de Commissie taken uit op het gebied van tentaminering, diplomering en vrijstellingen. Zij krijgt in haar werkzaamheden ondersteuning van een ambtelijk secretariaat. Examinatoren zijn verantwoordelijk voor de inhoud van de tentamens. Op voordracht van de onderwijsdecaan worden zij door de Commissie benoemd en eventueel van hun taak ontheven. Verder beslist zij over toelating van studenten tot de masteropleidingen. In de toepassing van haar vrijstellingenbeleid en de toelating tot de masteropleidingen laat de Commissie zich adviseren door de Facultaire toetsingscommissies.

Uitvoering van de genoemde taken is in handen van het Bureau tentaminering en het Bureau diplomering en vrijstelling. De Commissie houdt toezicht op de uitvoering, voor zover deze onder haar wettelijke bevoegdheden valt.

Invoering van de bachelor-masterstructuur is in 2003 vrijwel afgerond. Verleende vrijstellingen in ongedeelde opleidingen zijn omgezet naar vrijstellingen in bacheloropleidingen of masteropleidingen. Het in Europees verband afgesproken diplomasupplement, te verstrekken bij de bachelor- en mastergetuigschriften, is in het verslagjaar definitief vastgesteld. Naar verwachting is de bijbehorende administratieve organisatie medio 2004 gereed. Omzetting van goedgekeurde programma's van een vrije ongedeelde wetenschappelijke opleiding naar een vrije bachelor- of masteropleiding start in 2003. Dit heeft plaatsgevonden voor studenten die een ongedeelde opleiding volgen, maar verwachten deze niet te kunnen afronden voor de expiratedatum (31 augustus 2007).

Hiernaast onderneemt de Commissie in het verslagjaar activiteiten die ervoor zorgen dat vanaf januari 2004 van vrijwel alle cursussen een tentamenbundel met twee recente voorbeeldtentamens op Studienet, de elektronische leeromgeving van de Open Universiteit, staat. Deze activiteiten leidden er ook toe dat de voorlopige antwoordmodellen bij reguliere schriftelijke tentamens 24 uur na afname op Studienet staan. Bovendien wordt in 2003 gewerkt aan een scherpere formulering van de voorwaarden voor tentaminering van gehandicapten en gedetineerden, en van tentaminering

in het buitenland. In het kader van de kwaliteitszorg voor tentaminering is van alle cursussen het tentamenprofiel in samenwerking met examinatoren geactualiseerd, dan wel vastgesteld. Ten slotte is een aanzet gedaan voor deskundigheidsbevordering van (nieuwe) examinatoren en leden van Facultaire toetsingscommissies.

3 SCHOLING

Commerciële opleidingsactiviteiten zijn de afgelopen jaren steeds belangrijker geworden voor de Open Universiteit Nederland. Het gaat hierbij zowel om opleidingen op basis van open inschrijving, in-companyopleidingen als om opleidingen en cursussen op maat. Uitbreiding van al deze activiteiten verhogen de eigen inkomsten. Het opzetten, in de markt zetten en exploiteren van commerciële activiteiten vraagt dermate specifieke competenties, dat hiervoor in 2002 het directoraat Scholing is opgericht. Dit directoraat maakt gebruik van de producten, diensten en expertise die in de instelling aanwezig zijn.

Het verslagjaar wordt gekenmerkt door ontwikkeling van nieuwe professional masteropleidingen en nieuwe Kort hoger onderwijsprogramma's. Enkele van deze programma's zijn in 2003 met succes in de markt gezet. Daarnaast is de portefeuille zakelijke dienstverlening uitgebreid. Hierbij is nauw samengewerkt met LEX, the learning experience, het centrum dat de Open Universiteit wil gebruiken om haar expertise te delen met instellingen en bedrijven. Verder maakt Scholing in het verslagjaar flinke vorderingen in de optimalisatie van zijn interne organisatie.

Waar mogelijk wordt samenwerking gezocht met externe partijen. Daartoe behoort ook Fontys Hogescholen, waarmee de Open Universiteit Nederland in het verslagjaar een strategische raamovereenkomst afsluit.

Voor 2004 zijn de belangrijkste taken voldoen aan de (financiële) doelen die het College van bestuur het directoraat oplegt, met succes een breed scala aan hoger onderwijsprogramma's in de markt zetten, en de omzet uit de zakelijke markt aanzienlijk vergroten. In 2004 wordt eveneens besloten wat de organisatorische setting moet zijn voor de commerciële derdegeldstroom-activiteiten.

Ongedeelde wetenschappelijke opleidingen

De laatste lichting studenten is in september 2001 begonnen aan een van de vier ongedeelde wo-doorstroomprogramma's die het directoraat Scholing in samenwerking met hogescholen verzorgt. Voor het (vrij) wo-doorstroomprogramma Management, informatie en technologie verzorgt de faculteit Informatica de inhoudelijke programmaleiding. Die berust voor de overige drie programma's, Bedrijfswetenschappen/Bedrijfseconomie, Bedrijfsprocessen en ict, en Personeelsmanagement, bij de faculteit Managementwetenschappen. Conform het normlesrooster beginnen de eerste studenten van de laatste lichting in het verslagjaar met hun scriptietraject.

Master of scienceopleidingen in samenwerking met hogescholen

In 2003 wordt in samenwerking met drie hogescholen de masteropleiding Bedrijfswetenschappen aangeboden. Ook de opleiding Bedrijfsprocessen en ict is van start gegaan, in samenwerking met één hogeschool. Voor beide opleidingen berust de inhoudelijke programmaleiding bij de faculteit Managementwetenschappen.

Professional masteropleidingen

Voorjaar 2003 ziet de professional masteropleiding Public Governance het licht, die wordt aangeboden in samenwerking met opleidings- en adviesbureau Schouten & Nelissen en management-adviesbureau Rijnconsult. Daarnaast verwelkomt Scholing wederom nieuwe groepen studenten voor de professional masteropleidingen Strategisch Human Resource Management, Financial Control, en Implementation and Change management. De faculteit Managementwetenschappen neemt voor deze opleidingen de inhoudelijke programmaleiding voor haar rekening. Medewerkers van Vodafone en ABP beginnen in het verslagjaar met het tweede studiejaar van de op maat gemaakte professional masteropleiding ICT management. Voor deze opleiding is de inhoudelijke programmaleiding een coproductie van de faculteit Managementwetenschappen en de faculteit Informatica.

Opleidingen op (post-)hbo-niveau

Onder de vlag van de Academy Payroll Professionals, een instituut dat salarisadministrateurs opleidt, beginnen in 2003 twee groepen studenten met de opleiding Consultancy pay-roll services. Het directoraat Scholing is hierbij verantwoordelijk voor een belangrijk deel van de inhoud, het examineringstraject en het certificeringstraject. Hiernaast verzorgt het directoraat ook in 2003 in samenwerking met acht hogescholen de (post-)hbo-opleidingen Financial Controller®, Assistent Controller en Certified Treasurer®. Deze opleidingen worden inhoudelijk geleid door de faculteit Managementwetenschappen.

Kort hoger onderwijsprogramma's

In het verslagjaar is fors geïnvesteerd in de ontwikkeling van een scala aan Kort hoger onderwijsprogramma's over management, informatica, cultuur en psychologie. Totaal zijn er in 2003 vijftien van deze programma's (grotendeels) ontwikkeld. Tevens zijn de eerste Kort hoger onderwijsprogramma's begonnen. Gecertificeerd Javaprogrammeur wordt in het verslagjaar aangeboden op basis van open inschrijving, en als maatwerktraject verzorgd voor OHRA en voor de Open Universiteit Nederland. Het Kort hoger onderwijsprogramma Basics management in het voortgezet onderwijs wordt in-company verzorgd voor het Onafhankelijk Regionaal Interscholair Onderwijs Netwerk, een samenwerkingsverband van twaalf scholen in Eindhoven en 's-Hertogenbosch.

Scholing en diensten op maat

Voor diverse bedrijven en instellingen verzorgt Scholing in 2003 in-companyopleidingen. Naast de Kort hoger onderwijsprogramma's voor OHRA en het Onafhankelijk Regionaal Interscholair Onderwijs Netwerk, verzorgt het directoraat een maatwerktraject onderwijsmanagement voor Thorbecke Voortgezet Onderwijs in Rotterdam. Voor CRH, een lers conglomeraat in de constructie-sector, ict-bedrijf Sogeti Nederland, Philips Semiconductors, Dupont en Janssen Pharmaceutica worden in het verslagjaar opnieuw de basisopleidingen Management verzorgd. Op diverse terreinen zijn er ontwikkel- en onderwijsactiviteiten ondernomen voor Cordis Europe, een bedrijf dat medische producten maakt. De ontwikkelactiviteiten voor het Landelijk Selectie- en Opleidingsinstituut Politie worden in het verslagjaar voortgezet. Samen met Bestuur & Management Consultants

ontwikkelt het directoraat in 2003 een innovatief opleidingsconcept, dat in 2004 en in 2005 uitgevoerd wordt bij Rijkswaterstaat.

Er is in het verslagjaar een groei te constateren in het aantal bedrijven en instellingen dat in de studiecentra van de Open Universiteit elektronische examens afneemt. Andriessen en Partners, dat zich bezighoudt met vakgericht opleiden en examineren via internet, maakt hier al sinds 2002 gebruik van. Nieuwe overeenkomsten voor afname van deze dienst worden in 2003 afgesloten met de Stichting Nederlandse Associatie voor Praktijkexamens, de Informatie Beheer Groep en met EXIN, een exameninstituut voor ict'ers.

In nauwe samenwerking met LEX, the learning experience zijn in het verslagjaar op het gebied van e-learning en samenwerkend leren vruchtbare contacten gelegd met bedrijven en instellingen. Hieruit zijn onder meer consultancytrajecten voortgekomen voor CRH, Janssen Pharmaceutica en het academisch ziekenhuis Maastricht. Op dit gebied verwacht het directoraat Scholing in 2004 verdere groei.

4 VERNIEUWING VAN HET HOGER ONDERWIJS

Naast het verzorgen van open hoger afstandsonderwijs heeft de Open Universiteit Nederland tot taak een bijdrage te leveren aan de innovatie van het hoger onderwijs. Al sinds haar oprichting heeft de instelling gekozen voor de ontwikkeling van afstandsonderwijs vanuit een vernieuwend onderwijskundig concept, met inzet van moderne media. De expertise in innovatief onderwijs is niet uitsluitend voorbehouden aan het directoraat Onderwijstechnologisch expertisecentrum, maar bevindt zich ook bij vele medewerkers van de faculteiten. De afgelopen jaren heeft de Open Universiteit zich bijzonder ingespannen om haar innovatiefunctie vorm te geven. Het onderwijs-innovatieprogramma is gericht op de transformatie naar competentiegericht onderwijs in een elektronische leeromgeving en op de ontwikkeling van nieuwe concepten. De bijdrage van de Open Universiteit aan vernieuwing van het hoger onderwijs krijgt tevens voor een belangrijk deel vorm door participatie in de Stichting Digitale Universiteit.

Concepten en instrumenten voor flexibel onderwijs

Om de specifieke expertise die nodig is voor innovatie van het hoger onderwijs voortdurend uit te breiden, kent de Open Universiteit een vijfjarig developmentprogramma Learning networks, dat in 2003 gestart is. In dit programma ontwikkelt de instelling nieuwe leertechnologieën die omvangrijke, overal toegankelijke leernetwerken voor een leven lang leren mogelijk maken. Vanzelfsprekend is in het verslagjaar de nodige aandacht besteed aan het inwerken van medewerkers in het nieuwe programma.

Learning networks kent vier thema's, namelijk Learning Networks Integrated, Make & Use Activity Nodes in Learning Networks, Learner Positioning in Learning Networks en Navigation in Learning Networks. Voor deze thema's zijn in 2003 vijf internationaal getoetste projecten ontwikkeld, die de volgende resultaten moeten opleveren:

- modellen voor verbetering van een leven lang leren, die gebruikmaken van nieuwe leertechnologieën;
  - prototypische ict-netwerken en 'tools' ter realisatie van leernetwerken; testen en pilots. Een eerste prototypisch leernetwerk is reeds in 2003 uitgewerkt;
  - leertechnologische specificaties en standaarden die nodig zijn voor realisatie van leernetwerken.
- Voor de verwezenlijking van deze beoogde resultaten heeft het vorige developmentprogramma Learning technologies al essentiële elementen opgeleverd, vooral Educational Modelling Language. Dit is een door de Open Universiteit ontwikkelde taal die het mogelijk maakt onderwijs platform-onafhankelijk en mediumneutraal te beschrijven. Educational Modelling Language is de basis voor de definitieve versie van de specificatie IMS Learning Design, die begin 2003 geaccepteerd wordt door IMS Global Learning Consortium. Dit heeft in 2003 nog nazorg gevraagd. Het nieuwe developmentprogramma bouwt voort op deze ontwikkelingen, en medewerkers van het programma zijn actief in IMS Global Learning Consortium om andere standaarden, bijvoorbeeld voor toetsing, te verbeteren en te integreren met IMS Learning Design.

Tevens is in 2003 verder gewerkt aan vier projecten die in 2002 van start zijn gegaan met middelen uit het Fifth Framework Programme van de Europese Unie, namelijk Active learning for adaptive

internet, E-Learn TN, Time 2 Learn en E-LEN. Voor deze projecten worden in het verslagjaar zes 'deliverables' gerealiseerd.

Voor verwerving van middelen uit het Sixth Framework Programme van de Europese Unie zijn nieuwe projectvoorstellen opgesteld. Twee daarvan zijn gehonoreerd, te weten UNFOLD - Understanding Networks of Learning Design, en PROLEARN - Network of Excellence Professional Learning. Daarnaast zijn aan de Europese Unie adviezen verstrekt over de inhoudelijke inrichting van het Sixth Framework Programme.

Het directoraat Onderwijstechnologisch expertisecentrum participeert in (inter)nationale organisaties, waaronder IMS Global Learning Consortium, de Valkenburg group, het Comité Européen de Normalisation/Information Society Standardization System en het Nederlands Normalisatie-instituut. Daarenboven wordt deelgenomen aan de programma's van de faculteiten van de Open Universiteit, via tweemaandelijks workshops en projectdeelname, en van de Citogroep die zelf zijn participatie aan het project The development and validation of a formal semantic framework for testing financiert. Dit is een van de vijf projecten van het developmentprogramma.

De samenwerking met diverse partijen is verder verstevigd. Daarbij gaat het onder meer om Athabasca University, University of Waterloo en University of British Columbia (Canada), Penn State (Verenigde Staten), het Joint Information Systems Committee/Centre for Educational Technology Interoperability Standards en The Open University (Engeland), Universitat Oberta de Catalunya, Universidad Nacional de Educación a Distancia en Universitat Pompeu Fabra (Spanje). Met de Canadese ambassade en het Canadese overheidsorgaan Industry Canada zijn contacten gelegd voor versteviging van Nederlands-Canadese samenwerking op het terrein van leertechnologieën en leernetwerken.

Dat er steeds meer belangstelling is voor leertechnologieën, blijkt ook uit het aantal geregistreerde gebruikers van de periodieke nieuwsvoorziening op <http://learningnetworks.nl>, de opvolger van <http://eml.ou.nl>. Dat aantal groeit van bijna tweeduizend in 2002 naar ruim drieduizend in 2003. De toenemende interesse blijkt tevens uit het feit dat de specificatie IMS Learning Design in 2003 meer dan tienduizend keer gedownload is van de website van IMS Global Learning Consortium. Bovendien ontvangt het directoraat Onderwijstechnologisch expertisecentrum in het verslagjaar veel verzoeken om nadere uitleg te geven over IMS Learning Design.

Medewerkers van het developmentprogramma nemen deel aan de in 2003 opgerichte SURF SIX expertisegroep van de Stichting SURF. Deze expertisegroep werkt onder meer aan bevordering van het gebruik van (inter)nationale specificaties en standaarden voor leertechnologie. Daarnaast stimuleren medewerkers het gebruik van IMS Learning Design in Europa in een project waarvoor de Europese Unie subsidie heeft toegekend in het Sixth Framework Programme.

Vanzelfsprekend is er veel aandacht besteed aan deelname aan congressen en interne verslaglegging, en aan publicaties voor wetenschappelijke tijdschriften, boeken en congressen. Naast wetenschappelijke publicaties ronden medewerkers ook open specificaties af en leveren zij 'open source' software op. Deze drie typen output zijn genormeerd volgens een internationaal getoetste richtlijn, waarbij één fte drie outputpunten per jaar oplevert, één publicatie één outputpunt, en een gemiddeld prototype en een specificatie zeveneneenhalf outputpunt. Het streven is dat het nieuwe developmentprogramma deze output na afronding van de opbouwfase, medio 2005, verwezenlijkt. In het verslagjaar bedraagt de genormeerde output twintig publicaties in wetenschappelijke tijdschriften en boeken, drie specificatiedocumenten voor IMS Global Learning Consortium en drie prototypische leernetwerken. Daarmee zijn in totaal 46 outputpunten gerealiseerd. Dit is

aanzienlijk meer dan de 36 outputpunten die het developmentprogramma in 2003 op grond van de twaalf beschikbare fte zou moeten realiseren.

Stichting Digitale Universiteit

Vernieuwing van het hoger onderwijs geeft de Open Universiteit Nederland wederom voor een essentieel deel vorm door samenwerking met hoger onderwijsinstellingen in de Stichting Digitale Universiteit.

Eind 2003 heeft de Digitale Universiteit tien leden. Naast de Open Universiteit nemen drie universiteiten deel: de Universiteit van Amsterdam, de Universiteit Twente en de Vrije Universiteit Amsterdam. De participerende hogescholen zijn: Fontys Hogescholen, Hogeschool van Amsterdam, Hogeschool INHOLLAND, Hogeschool Rotterdam, Hogeschool van Utrecht en Saxion Hogescholen. Behoudens bijdragen van deze leden ontvangt de Stichting subsidie van het ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschappen.

De Digitale Universiteit kent een Raad van Toezicht en een Deelnemersraad. Aan beide gremia neemt een lid van het College van bestuur van de Open Universiteit Nederland deel. Voor de Programmaraad levert de instelling de voorzitter.

De Digitale Universiteit ontwikkelt digitale leermaterialen en bundelt de expertise die deelnemende instellingen hebben in de innovatie van hoger onderwijs. De projecten zijn ingedeeld in vier programmalijnen, te weten digitale toetsen, assessments en digitaal portfolio, digitale leermaterialen, leren en begeleiden op afstand, en opbouw en verspreiding van expertise. Naast deze programmalijnen kent de Digitale Universiteit een ELO-programma. Op korte termijn levert dit niet te kostbare en pragmatische oplossingen op voor uitwisseling van materiaal. Voor de langere termijn wordt gewerkt aan vermindering van het aantal verschillende platformen en aan optimalisering van de onderlinge uitwisselbaarheid op basis van standaarden.

De Open Universiteit levert een zeer substantiële bijdrage aan de vier programmalijnen en aan het ELO-programma. Voor tien projecten verzorgt de instelling in het verslagjaar de projectleiding. Daarnaast worden in 2003 in totaal negen projectvoorstellen goedgekeurd waarin de Open Universiteit participeert.

De meeste projecten waarvan de Open Universiteit de projectleiding krijgt, komen voort uit de projectronde die eind 2003 plaatsvindt. In deze ronde accepteert de Digitale Universiteit acht nieuwe projectvoorstellen die de Open Universiteit heeft ingediend. Het gaat om vier projecten voor de programmalijn digitale leermaterialen, één project voor leren en begeleiden op afstand, en twee projecten voor de programmalijn opbouw en verspreiding van expertise. Eén project behoort tot de categorie sectorale programma's, waarmee de Digitale Universiteit in 2004 start.

Digitale toetsen, assessments en digitaal portfolio

Het project Economie en financiële dienstverlening werkt aan vernieuwing van het economisch onderwijs. In het verslagjaar produceert een van de deelprojecten intake-assessments voor economische en financiële dienstverlening.

Digitale leermaterialen

Deelprojecten van het hierboven genoemde project Economie en financiële dienstverlening vervaardigen in 2003 digitale leermaterialen voor marketing, treasury en financiële planning. Elektronische leermaterialen die het gehele positiefrechtelijke deel van de bacheloropleiding

bestrijken, worden ontwikkeld in het project Rechten on line. Datzelfde project houdt zich in 2003 bezig met een elektronische module voor verzameling, opslag en hergebruik van rechterlijke uitspraken, en met een module die studenten helpt met het structureren en analyseren van rechterlijke uitspraken.

Medewerkers van het project Juridische gespreksvaardigheden werken in het verslagjaar aan een interactieve, elektronische module Juridische gespreksvaardigheden.

Toolbox Personnel Assessment is een project dat in 2003 begint met het ontwerp van generieke ict- en webgebaseerde instrumenten, zoals een simulatie en een observatiepracticum.

Hiernaast heeft de instelling in het verslagjaar een digitale beeldbank opgeleverd.

Leren en begeleiden op afstand

Virtuele Projectruimte/Virtueel bedrijf is een project dat begin 2003 afgerond wordt. Het heeft handreikingen opgeleverd voor docenten die een virtueel bedrijf willen ontwikkelen als onderwijsmethodiek. Het in 2003 gestarte project Virtueel Bedrijf gaat min of meer door op deze weg, door werkpakketten te realiseren die instellingen bijstaan in de implementatie van virtueel samenwerkend leren. In dit verband wordt in het deelproject European virtual seminar het didactisch concept van een virtueel seminar geëvalueerd, en brengt het deelproject Virtueel milieuadviesbureau een exploitatiehandboek voort. De virtuele ontwerpomgeving Ontwerp Transfer Open Universiteit Nederland komt in het verslagjaar beschikbaar als product van de Digitale Universiteit. Met deze ontwerpomgeving kunnen bachelorstudenten informatica hun opleiding afsluiten.

Het project Digitale constructiewerkplaatsen is begin 2003 afgerond, en heeft de cursus Geografic information systems van de Open Universiteit gereviseerd tot elektronisch werkboek.

Opbouw en verspreiding van expertise

Deze programmalijn heeft als doel de opbouw en verspreiding van kennis over onderwijsinnovatie met behulp van ict. Daarvoor richt de Digitale Universiteit geen eigen expertisecentrum in. Zij wil de expertisecentra van partners bijeenbrengen in een netwerk dat hun kennis ontsluit.

De Open Universiteit leidt in 2003 het project Zelfstudie met digitale leermaterialen, dat drie didactische modellen voor ontwikkeling en gebruik van digitale leermaterialen bij zelfstudie onder de loep neemt.

5 BESTRIJDING LERARENTEKORT

De minister van Onderwijs, Cultuur en Wetenschappen heeft de Open Universiteit Nederland een derde wettelijke taak gegeven, namelijk bijdragen aan de bestrijding van het lerarentekort. Deze taak omvat drie elementen. Ten eerste de ontwikkeling van afstandsonderwijs, vooral voor zij-instromers in het beroep van leraar. Op de tweede plaats gaat het om werkzaamheden op het vlak van bijscholing in didactische bekwaamheden van zittende leraren. Een derde aspect van de nieuwe opdracht is dat de Open Universiteit zich voor lerarenopleidingen kan ontwikkelen tot partner in onderwijsvernieuwing.

Tot op zekere hoogte ligt deze nieuwe taak in het verlengde van de missie en taken van de Open Universiteit. Allereerst past deze bij haar rol als partner in onderwijsinnovatie. Bovendien sluit de opdracht aan op de taak volwassenen een tweede kans of tweede weg te bieden voor het volgen van hoger onderwijs. Voor een deel valt de bijdrage aan bestrijding van het lerarentekort daar ook onder. In elk geval is er sprake van tweedewegonderwijs en van een leven lang leren. Meewerken aan de oplossing van dit nijpende vraagstuk past tevens in de missie, die onder meer gericht is op tegemoet komen aan maatschappelijke vragen. Dit alles neemt niet weg dat het een nieuwe structurele taak is, die van de Open Universiteit de nodige aanpassingen vergt.

Ruud de Moor Centrum

Eind 2002 hecht het ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschappen zijn goedkeuring aan twee notities waarin de instelling haar voorgenomen activiteiten beschrijft. Kort daarna, begin 2003, wordt de uitvoering van die activiteiten ondergebracht in het Ruud de Moor Centrum voor professionalisering van onderwijsgevendend. Voor zijn bijdrage aan de professionalisering van onderwijsgevendend kent dit Centrum een vijftal grondslagen, te weten gegevens over het lerarentekort, bestaande maatregelen, trends in het onderwijs, virtueel werken en leren, en samenwerking. Hoewel zij-instromers de primaire doelgroep zijn van het Ruud de Moor Centrum, worden de resultaten en instrumenten ter beschikking gesteld aan het gehele veld.

Het verslagjaar kenmerkt zich door nadere uitwerking van de voorgenomen activiteiten en door uitbreiding van de samenwerking met externe partijen. Ook gaat er veel aandacht uit naar de organisatorische en personele opbouw van dit Centrum.

Samenwerking

Het Ruud de Moor Centrum ontwikkelt samen met lerarenopleidingen, scholen en zij-instromers tijd- en plaatsonafhankelijk onderwijs dat een plaats kan krijgen in virtuele leer- en werkomgevingen. Op die manier wil dit Centrum werken aan flexibilisering van opleiding en nascholing, aan competentiegericht onderwijs en aan leren op de werkplek. Een solide basis daarvoor is de expertise van de Open Universiteit in de ontwikkeling en toepassing van nieuwe onderwijskundige, didactische en onderwijstechnologische modellen in het hoger onderwijs, in het bijzonder op het gebied van e-learning.

Naast de samenwerking met lerarenopleidingen, scholen en zij-instromers, wordt samengewerkt met organisaties die betrokken zijn bij de bestrijding van het lerarentekort, zoals het Ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschappen, het Samenwerkingsorgaan Beroepskwaliteit Leraren en het Sectorbestuur Onderwijsarbeidsmarkt. Afstemming vindt ook plaats met de Stichting Digitale Universiteit, omdat de projecten in haar programmalijnen digitale toetsen, assessments en digitaal portfolio, en leren en begeleiden op afstand, van betekenis kunnen zijn voor het Ruud de Moor Centrum.

Projecten

In 2003 zijn bij het Ruud de Moor Centrum acht projecten in ontwikkeling, waarvan een aantal omvangrijk is en verschillende deelprojecten kent. Al deze projecten zijn tot stand zijn gekomen in nauwe samenwerking met lerarenopleidingen en andere betrokken organisaties. Voor de opleiding en professionalisering van onderwijsgevendenden kunnen deze projecten in virtuele leer- en werkomgevingen drie functies vervullen: oriëntatie en selectie, scholing en opleiding, en ondersteuning. Projecten die de functie oriëntatie en selectie vervullen, sluiten aan op kennismaking met het beroep en eerste intake. In dit verband worden in het verslagjaar twee projecten ontwikkeld, Assessment en Informatiecampagne. Deze campagne wordt begin 2004 uitgevoerd en zal studenten en alumni van de Open Universiteit wijzen op de mogelijkheid als zij-instromer in het onderwijs te gaan werken. In projecten die corresponderen met de functie scholing en opleiding, staan professionele vorming en disciplinaire kennisverwerving centraal. Daarvoor werkt het Centrum in 2003 twee projecten uit, Didactiek van e-learning en Kennisbank.

Verder zijn er vier projecten opgezet die passen bij de functie ondersteuning, vooral op de werkplek. Het gaat hier om de projecten Analysemodel voor de school als leer- en opleidingsplaats, Begeleiding nieuwe en beginnende docenten, Digitale cursus voor schoolinterne begeleiders en Digitale crashcursus voor zij-instromers.

Hiernaast onderneemt het Ruud de Moor Centrum flankerende activiteiten. Het presenteert zich ook als kennis- en expertisecentrum, door publicaties en door presentaties op studiedagen en conferenties. Tevens wordt er gewerkt aan een programma van functionele vereisten waaraan een virtuele werk- en leeromgeving moet voldoen om werkpleklers te kunnen ondersteunen en om flexibilisering van opleidingen mogelijk te maken. Daarbij houdt het Centrum er rekening mee dat educatief gebruik van ict zich in veel scholen nog niet in een ver gevorderd, innovatief stadium bevindt. Niettemin wordt getracht de aansluiting te behouden met innovatieve research en development in en buiten de Open Universiteit.

Eind 2003 worden op verzoek van het ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschappen aanvullende activiteiten beschreven, ter completering van de reeds door het departement geaccordeerde werkzaamheden. De aanvullende activiteiten zullen er in 2004 toe leiden dat het vmbo meer aandacht krijgt, dat het Centrum een aantal snel toepasbare prototypen zal ontwikkelen en de resultaten van flankerend actieonderzoek effectief gaat verspreiden.

6 ONDERZOEK

De Open Universiteit Nederland verzorgt hoger afstandsonderwijs en levert een bijdrage aan de innovatie van het hoger onderwijs. Zij heeft een beperkte onderzoekstaak op het gebied van (afstands)onderwijs.

Onderwijstechnologisch expertisecentrum

Toepassingsgericht, onderwijstechnologisch onderzoek wordt uitgevoerd door assistenten in opleiding en stafleden van het directoraat Onderwijstechnologisch expertisecentrum. Daartoe gaat het onderzoeksprogramma Instructional Design for Competency-based Learning in Post Secondary Higher Education in 2003 zijn vijfde en laatste jaar in. Het aantal onderzoeksprojecten bedraagt in het verslagjaar 25. Drie medewerkers zijn gepromoveerd. Er verschijnen 32 wetenschappelijke publicaties, waarmee de beoogde output van het onderzoeksprogramma behaald wordt. Het onderzoek van het Onderwijstechnologisch expertisecentrum is ondergebracht in de nationale onderzoeksschool Interuniversitair Centrum voor Onderwijskundig Onderzoek. Eind 2003 eindigt de tweede erkenningsronde van deze onderzoeksschool, die opnieuw erkenning heeft aangevraagd bij de Koninklijke Nederlandse Akademie van Wetenschappen. Dertien stafleden van het Onderwijstechnologisch expertisecentrum zijn opgenomen in deze aanvraag.

Voor haar onderzoeken verwerft de instelling middelen uit de tweede- en derdegeldstroom. Van de Programmaraad voor het Onderwijs Onderzoek ontvangt het directoraat financiën voor drie promoties. De Stichting SURF verleent in 2003 subsidie voor een studie naar succesfactoren van innovatieprojecten in het hoger onderwijs. Vanuit het programma Cognitie van de Nederlandse Organisatie voor Wetenschappelijk Onderzoek is een 'preparatory grant' geworven en een expertworkshop georganiseerd over 'affording social intelligence in multi-user gaming and simulation learning environments'.

Bezoeken aan buitenlandse collega-instellingen zijn in 2003 gefinancierd door het programma Internationalisering van de Nederlandse Organisatie voor Wetenschappelijk Onderzoek.

In het verslagjaar is de samenwerking met de Hogeschool Zuyd uitgebreid.

Eind 2003 is met de capaciteitsgroep Onderwijsontwikkeling & Onderwijsresearch van de Universiteit Maastricht een onderzoeksdag georganiseerd om informatie uit te wisselen en afspraken te maken over gezamenlijke fondsenwerving.

De banden met het Learning Systems Institute van Florida State University zijn aangehaald.

De basis voor formele evaluatie van het aflopende onderzoeksprogramma is het Self Assessment Report, opgezet conform het protocol voor onderzoeksvisitaties van de VSNU (Vereniging van Universiteiten). Het rapport geeft een uitgebreide beschrijving van het onderzoeksprofiel van het directoraat, van relevante onderzoekskengetallen, en van de output en reputatie van medewerkers. Dit zelfevaluatierapport is ook de basis geweest voor een proefvisitatie. In haar evaluatierapport toont de visitatiecommissie zich positief over de wetenschappelijke kwaliteit en de reputatie van het onderzoeksprogramma. Daarnaast doet zij voorstellen voor versterking van de organisatie en

de praktische relevantie van het onderzoeksprogramma. Daarenboven suggereert de commissie om toekomstige promoties, net als bij andere universiteiten, te belonen met een promotiepremie. Deze aanbevelingen vormen mede de basis voor het nieuwe vijfjarige onderzoeksprogramma, getiteld Instructional Design for Open Tasks, Environments and Communities. Overige fundamenteel voor dit programma zijn de resultaten van het vorige programma, het onderwijskundig model van de Open Universiteit en de andere programma's van het directoraat. Instructional Design for Open Tasks, Environments and Communities richt zich op het ontwerpen van open onderwijs op drie niveaus, te weten leertaken, leeromgevingen, en leergemeenschappen. Het zal worden ondergebracht bij het Interuniversitair Centrum voor Onderwijskundig Onderzoek.

Faculteiten en Ruud de Moor Centrum

De faculteit Cultuurwetenschappen formuleert in 2003 een facultair onderzoeksbeleid. Verhoging van het aantal gepromoveerde stafleden is een eerste kernpunt in dit beleid. Een tweede kernpunt is dat de faculteit ernaar streeft dat het disciplinair onderzoek haar onderwijs ondersteunt. Lopend onderzoek, dat in 2003 geïnventariseerd is, wordt in 2004 aan dit uitgangspunt getoetst. Op die wijze wil Cultuurwetenschappen een begin maken met een facultair onderzoeksbeleid dat ingebed is haar onderwijsprogramma. Gedurende het verslagjaar is één staf lid gepromoveerd. Eind 2003 werken vier stafleden aan een proefschrift.

Het onderzoeksbeleid van de faculteit Informatica is gericht op het benutten van de beperkte capaciteit voor onderzoek naar informaticaonderwijs. Samenwerking met derden is daarvoor een voorwaarde. Dit komt tot uiting in deelname aan het internationale onderzoeksproject Active learning for adaptive internet, en door participatie in een internationaal expertnetwerk dat zich bezighoudt met het ontwerp van ontologiën voor ict-onderwijs.

In 2003 schrijft de faculteit Natuurwetenschappen een onderzoeksplan. Dit plan gaat uit van de Open Universiteit Nederland als netwerkuniversiteit, waarin de band tussen disciplinair onderzoek en onderwijs vorm krijgt door netwerksamenwerking in het hoger onderwijs. Natuurwetenschappen zal zich ten bate van duurzame ontwikkeling richten op virtueel samenwerkend leren, waarbij zij kan voortbouwen op eerder ontwikkelde expertise en kan aansluiten op bestaande initiatieven. Onderzoek moet zo veel mogelijk actieonderzoek zijn, waarbij ontwikkeling van producten wordt gecombineerd met evaluatieonderzoek. Waar mogelijk maakt de faculteit gebruik van complementaire expertise die in of buiten de Open Universiteit aanwezig is.

De faculteit Managementwetenschappen kent tijd toe aan medewerkers met een uitgesproken onderzoeksinteresse en met onderzoekscapaciteiten. Publicatie van papers wordt bevorderd door de in 2002 ingestelde Groene Reeks en Gele Reeks.

Eén medewerker van de faculteit Psychologie promoveert in 2003. Bijgevolg zijn de meeste stafleden nu gepromoveerd, en dragen bij aan de groei van wetenschappelijke kennis over de psychologie en/of over onderwijsinnovatie. Een aanzienlijk aantal stafleden is gelieerd aan landelijke onderzoekscholen.

Het Ruud de Moor Centrum heeft geen onderzoeksopdracht. In de werkzaamheden kunnen haalbaarheidsstudies, evaluaties en monitoring echter wel een rol spelen. Daarnaast wordt aansluiting gezocht bij het onderzoek dat in en buiten de Open Universiteit Nederland plaatsvindt.

Onderzoekskenngetallen

	oraties	dissertaties medewerkers	wetenschappelijke publicaties	vakpublicaties	congresbijdragen/ overig
directoraat Onderwijs- technologisch expertisecentrum	1	3	40	33	94
faculteit Cultuurwetenschappen	–	1	13	48	92
faculteit Informatica	1	–	18	8	14
faculteit Management- wetenschappen	1	1	31	92	27
faculteit Natuurwetenschappen	–	–	17	5	28
faculteit Psychologie	–	1	34	12	33
faculteit Rechtswetenschappen	–	–	91 *	10	27
Ruud de Moor Centrum	2	–	7	8	21
totaal	5	6	251	216	336

*Inclusief 64 annotaties

7 STUDENTEN EN STUDIECENTRA

In 2003 staan 21.004 studenten ingeschreven voor één of meer cursussen, wat nagenoeg evenveel is als in 2002. Het aantal nieuwe studenten vertoont een lichte daling, van 9.138 in 2002 naar 8.474 in 2003. Een kleine stijging doet zich voor in het aantal vervolgin-schrijvingen, van 13.345 in 2002 naar 13.963 in 2003. Ook in het aantal studenten met een jaar- of semesterinschrijving is een bescheiden toename waarneembaar. In 2003 bedraagt dat aantal 7.324, in 2002 6.916. Binnen de totale studentenpopulatie van 2003 staan 17.364 studenten voor een diplomaprogramma ingeschreven, tegen 16.074 studenten in 2002.

Afgestudeerden

Getuigschriften

Gedurende het verslagjaar reikt de Open Universiteit Nederland 402 wo-getuigschriften uit, tegen 337 in 2002 en 329 in 2001. Daarnaast worden er in 2003 545 propedeusegetuigschriften overhandigd, in 2002 zijn er 575 propedeusegetuigschriften verstrekt.

Hiernaast overhandigt de faculteit Informatica in 2003 tien wo-bachelorgetuigschriften, waarvan vier aan tweedekansstudenten, en de faculteit Natuurwetenschappen reikt er vijf uit, waarvan één aan een tweedekansstudent.

	propedeusegetuigschriften	wo-getuigschriften
faculteit Cultuurwetenschappen	83	38
faculteit Informatica	55	50
faculteit Managementwetenschappen	96	110
faculteit Natuurwetenschappen	23	19
faculteit Psychologie	124	69
faculteit Rechtswetenschappen	162	83
onderwijsinstituut Onderwijswetenschappen	2	33
totaal	545	402 *

* Inclusief 41 vrij wo-getuigschriften

Getuigschriften tweedekansstudenten

	propedeusegetuigschriften	wo-getuigschriften
faculteit Cultuurwetenschappen	36	12
faculteit Informatica	15	8
faculteit Managementwetenschappen	12	7
faculteit Natuurwetenschappen	2	2
faculteit Psychologie	54	18
faculteit Rechtswetenschappen	69	31
onderwijsinstituut Onderwijswetenschappen	–	4
totaal	188	82*

* Inclusief 3 vrij wo-getuigschriften

Met het ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschappen zijn bekostigingsafspraken gemaakt voor de periode 1998-2003. Bij de wo-getuigschriften voldoet de Open Universiteit ruimschoots aan het aantal dat voortvloeit uit de bekostigingsafspraken. Dat is ook het geval bij het totaal aantal propedeuse-getuigschriften, maar niet bij het aantal propedeusegetuigschriften dat uitgereikt is aan tweedekansstudenten.

	2003	2002	2001
wo-getuigschriften			
target	250	250	250
realisatie	402	337	329
target tweedekansstudenten	65	65	65
realisatie tweedekansstudenten	82	96	80
propedeusegetuigschriften			
target	500	500	500
realisatie	545	486	488
target tweedekansstudenten	250	250	250
realisatie tweedekansstudenten	188	210	190

In totaal behoren in het verslagjaar 8.056 studenten (44,9 procent) tot de categorie tweedekansstudenten. Een tweedekansstudent is iemand die niet eerder een hogere beroepsopleiding of wetenschappelijke opleiding heeft voltooid. Studenten aan Belgische studiecentra worden hierbij buiten beschouwing gelaten.

Aanpassingen en voorzieningen

In 2003 staan er 1.777¹ studenten ingeschreven die gemeld hebben dat er persoonlijke omstandigheden zijn die hun studie kunnen beïnvloeden. Het gaat dan bijvoorbeeld om een lichamelijke handicap, psychische problemen of langdurige bedlegerigheid. Voor deze studenten zorgt de instelling voor aanpassingen. Relevante informatie over deze studenten is opgenomen in de vraagbaak van de afdeling Service en informatie. Algemene vragen van studenten zijn op deze manier snel en adequaat te beantwoorden.

Studenten die gebruikmaken van geluidscassettes moeten in 2003 overstappen op audio-cd's, die geproduceerd worden met het Digital Audio-based Information System (Daisy). Dit systeem neemt met behulp van digitale technieken teksten op die door mensen worden voorgelezen. Voor het lezen van deze audio-cd's moeten studenten een Daisy-speler of speciale software aanschaffen. In veruit de meeste gevallen zijn de kosten daarvan vergoed door de zorgverzekeraar op grond van de Algemene Wet Bijzondere Ziektekosten of op basis van de Wet op de (re)integratie arbeidsgehandicapten. Ook de gesproken versie van het studentenblad Modulair is per 1 januari 2004 alleen nog op audio-cd verkrijgbaar.

Met de beoordeling van studiecentra en provinciale steunpunten op toegankelijkheid en doorankelijkheid is in 2003 een begin gemaakt.

Wettelijk is bovendien vastgelegd dat de Open Universiteit Nederland een voorziening treft voor minder draagkrachtige studenten. De Kortingsregeling cursusgeld Open Universiteit geeft een inkomensafhankelijke korting op de cursusprijs. Deze bedraagt in het verslagjaar tachtig of vijftig procent. De regeling geldt voor studenten die zich inschrijven voor een opleiding, dus voor hen die een diploma willen halen. Er zijn procedures vastgelegd voor de behandeling van aanvragen en van bezwaar- en beroepschriften. Totaal is in 2003 voor 2.486 cursussen korting verleend aan 882 studenten, waaronder 423 tweedekansstudenten. Voor het overgrote deel (negentig procent) gaat het om het maximale kortingspercentage. In 73 procent van de gevallen betreft het vervolgin-schrijvingen en bij 27 procent gaat het om nieuwe inschrijvingen.

aantal cursussen kortingsregeling	2.486
naar kortingspercentage	
50 %	235
80 %	2.251
naar inschrijving	
vervolgin-schrijvingen	1.816
nieuwe inschrijvingen	670
aantal studenten met kortingsregeling	882
aantal tweedekansstudenten met kortingsregeling	423

¹ Dit aantal is aanzienlijk lager dan het aantal (ruim drieduizend) dat genoemd wordt in het Jaarverslag 2002. In 2002 zijn alle studenten meegeteld die gemeld hebben dat er persoonlijke omstandigheden zijn die hun studie kunnen beïnvloeden. Dit jaar zijn alleen de actieve studenten geteld.

Studieadvisering

Alle zittende studenten hebben, gebaseerd op reeds behaalde studieresultaten, een individueel advies ontvangen over al dan niet overstappen van een ongedeelde opleiding naar een bachelor- of masteropleiding. Het betreft in totaal 18.521 studenten die een wetenschappelijke opleiding volgen. Daarvan zijn 6.522 studenten direct omgeboekt naar de bacheloropleiding, omdat zij op het moment van advisering nog geen studiepunten hebben behaald. De overige 12.269 studenten hebben een persoonlijk studiepad ontvangen. Uiteindelijk stapt 65 procent over op de bacheloropleiding, 35 procent kiest er dus voor om de ongedeelde opleiding af te ronden.

Bij deze omboeking van studenten is gebruik gemaakt van het studieresultatenregistratiesysteem. Dat wordt in 2004 dusdanig verder ontwikkeld, dat de instelling de jaarlijkse wijzigingen in de Onderwijs- en examenregeling automatisch in de individuele studiepaden kan verwerken. In de loop van 2004 kunnen studenten hun actuele studiepad raadplegen via internet.

Inschrijvingsbeperking

De Open Universiteit Nederland kent geen inschrijvingsbeperking, met uitzondering van haar masteropleidingen. Om daarvoor toegelaten te worden, moeten studenten immers voldoen aan wettelijk vastgestelde toegangseisen.

Studiecentra

Het College van bestuur acht modernisering van de studiecentra noodzakelijk, maar moet dit financieren uit de bestaande middelen. Daarom besluit het College in 2003 om drie studiecentra te sluiten, namelijk in Deventer, Venlo en 's-Hertogenbosch. In drie andere steden waar tot 1 september van het verslagjaar een studiecentrum gevestigd is, Emmen, Leeuwarden en Vlissingen, worden in het verslagjaar respectievelijk provinciaal steunpunt Drenthe, provinciaal steunpunt Friesland en provinciaal steunpunt Zeeland ingericht.

De twaalf studiecentra en drie provinciale steunpunten bieden belangstellenden en studenten de mogelijkheid tot persoonlijk contact met medewerkers van de Open Universiteit Nederland. In de centra worden ook begeleidingsbijeenkomsten voor studenten georganiseerd. Geautomatiseerde tentaminering vindt zowel in de centra als in de provinciale steunpunten plaats. Alle centra en steunpunten beschikken over elektronische werkplekken zodat studenten ter plekke gebruik kunnen maken van Studienet, de elektronische leeromgeving van de Open Universiteit. Aangezien persoonlijk contact ook in afstandsonderwijs belangrijk is, zijn de centra en steunpunten tegelijkertijd een ontmoetingsplaats voor studiegroepen en voor de diverse studentenverenigingen die de Open Universiteit rijk is. Studenten wonen er bijvoorbeeld lezingen, informatieavonden en buluitreikingen bij. Medewerkers verzorgen hier onder meer intake, studievoorlichting en studieadvisering. Elektronische instrumenten ondersteunen de advisering en intake van (potentiële) studenten. Derhalve vervullen de studiecentra en de provinciale steunpunten een onmisbare rol en functie voor het afstandsonderwijs van de Open Universiteit.

In het verslagjaar voert de instelling één centraal loket in, onder de noemer Service en informatie, dat telefoon, brieven, faxen en e-mails efficiënt afhandelt. Ook de medewerkers van studiecentra en steunpunten vervullen een functie in dit centrale loket. Daarom is er in het verslagjaar voor hen een serie trainingen verzorgd. Deze scholing wordt begin 2004 afgerond.

8 PERSONEEL

Organisatie en doelgroepenbeleid

In het najaar van 2003 start het College van bestuur een traject om de strategie van de Open Universiteit Nederland aan te scherpen. De kadernotitie voor dit traject verschijnt eind september onder de titel 'Het perspectief voor de Open Universiteit Nederland'. Met deze notitie als uitgangspunt wordt in het laatste kwartaal binnen de organisatie een breed strategisch debat gevoerd, dat in december wordt afgerond. Duidelijk wordt dat de Open Universiteit in 2004 en in de jaren daarna een ingrijpend veranderingstraject zal doormaken. Vooruitlopend op dit traject worden in het verslagjaar op kleinere schaal enkele organisatieveranderingen voorbereid. Eind 2003 leidt dit tot concrete voorstellen voor organisatieverandering van het directoraat Ondersteunende diensten, met name op het gebied van facilitaire dienstverlening, en van het directoraat Scholing. Noodzakelijke bezuinigingen hebben het personeelsbeleid van de organisatie in 2003 sterk beïnvloed. Er is een selectief aanstellingsbeleid gevoerd, en er is in het verslagjaar in samenwerking met de Universiteit Maastricht loopbaanbeleid opgesteld. Om de vrijwillige uitstroom van medewerkers van 58 jaar en ouder te stimuleren, is een aantal maatregelen getroffen. Daarmee wil de Open Universiteit Nederland gedwongen ontslagen zo veel mogelijk voorkomen. Het besluit van het College van bestuur om drie studiecentra te sluiten, heeft niet tot ontslagen geleid. Alle medewerkers van de centra zijn herplaatst in belendende studiecentra.

Een doelgroepenbeleid kent de Open Universiteit Nederland niet. Wel heeft de werkgroep 'Positie vrouwen Open Universiteit Nederland' in 2003 het College van bestuur een notitie aangeboden. Deze notitie bevat een aantal aanbevelingen om de positie van vrouwen te verbeteren. Het College van bestuur heeft er positief op gereageerd, en de aanbevolen maatregelen worden in 2004 ingevoerd.

Arbeidsvoorwaarden en arbeidsomstandigheden

Op 1 april 2003 hebben alle Nederlandse universiteiten een nieuw functieordeningssysteem ingevoerd. Dit systeem is speciaal ontwikkeld voor de Nederlandse universiteiten, en gebaseerd op de HAY-methode voor functieprofilering en functie-evaluatie. Ingebruikname ervan vergt in het verslagjaar veel tijd, omdat voor iedere functie die de instelling kent, vastgesteld moet worden welk functieprofiel en welk functieniveau uit het nieuwe systeem het meest passend is. Bijna alle medewerkers ontvangen in 2003 een brief over de voorgenomen indeling in het nieuwe functiegebouw. Het merendeel, circa 85 procent, is in het verslagjaar definitief ingedeeld. De overige medewerkers worden definitief ingedeeld in 2004.

De CAO Nederlandse Universiteiten eindigt op 1 september 2003. Najaar 2003 bereiken de betrokken partijen een akkoord over verlenging van deze CAO tot 1 september 2004. Tijdens de onderhandelingen zijn de partijen het eens geworden over nadere modernisering van de arbeidsvoorwaarden en -verhoudingen.

De Arbo-dienst Arbo Unie voert in het verslagjaar een Risico Inventarisatie & Evaluatie uit. Deze is wettelijk verplicht, maar biedt de instelling tevens de gelegenheid de arbeidsomstandigheden te optimaliseren. Naast een enquête onder medewerkers omvat deze Risico Inventarisatie & Evaluatie een inspectie van gebouwen en werkplekken op de campus in Heerlen en in de studiecentra in Utrecht, Enschede en Eindhoven. De overige studiecentra en de drie provinciale steunpunten worden in 2004 geïnspecteerd. Tevens vinden interviews plaats met leidinggevenden. Uit de onderzoeksresultaten blijkt dat de Open Universiteit Nederland goed scoort in vergelijking met referentiegroepen. Niettemin zijn er arbeidsomstandigheden die verbeterd kunnen worden. De Arbo-beleidscommissie stelt in 2004 een plan van aanpak op, dat zij zal aanbieden aan het College van bestuur en aan de Ondernemingsraad.

Vanaf mei 2003 geldt in de gebouwen op de campus in Heerlen een algeheel rookverbod. Roken is sindsdien in alle ruimtes verboden, met uitzondering van speciaal ingerichte rookkamers. Alleen gebouw Pretoria heeft geen rookkamer, omdat dit een openbaar gebouw is. Onderzoek naar de eventuele inrichting van rookkamers in de studiecentra en de provinciale steunpunten is in 2003 gestart, en wordt in 2004 afgerond.

Ingeschreven personeel

Medewerkers die op eigen initiatief cursussen van de instelling volgen en deze succesvol afronden, krijgen de kosten ervan vergoed.

9 INTERNATIONALISERING

In het verslagjaar zet de Open Universiteit Nederland verdere stappen in haar internationaliseringsbeleid. De instelling ontplooit in Europa én daarbuiten vooral activiteiten die haar rol als voorloper in e-learning verstevigen en nader uitbouwen. Daarnaast is in dit verband de relatie met Vlaanderen, als deel van het Nederlands taalgebied, van belang. Ten slotte vraagt de Bologna-verkaring, met de invoering van het bachelor-masterstelsel in Europa, om een gepast antwoord van de Europese universiteiten. Virtuele mobiliteit voor studenten, gekoppeld aan programmatische samenwerking van instellingen, is hier een wenkend perspectief. De eerste voorzichtige stappen hiertoe worden gezet.

Vlaanderen

In Vlaanderen bestaat geen aparte instelling voor afstandsonderwijs. Om Vlaamse studenten toch de gelegenheid te geven een studie op afstand te volgen, werkt de Open Universiteit Nederland sinds 1984 samen met Vlaanderen. De verantwoordelijkheid voor de exploitatie van het onderwijs ligt bij de Vlaamse universiteiten. Net als in voorafgaande jaren stijgt het aantal actieve studenten in de Vlaamse studiecetra. Dit jaar bedraagt dat aantal 1.991, waaronder 1.051 nieuwe studenten.

Verder vindt er samenwerking plaats met Vlaamse onderwijsinstellingen, waaronder de Katholieke Universiteit Leuven, de Universiteit Gent en de Vrije Universiteit Brussel. Deze relatie betreft onder meer de ondersteuning en 'hosting' van Mercator, een ontwerp- en ontwikkelomgeving voor digitale leermaterialen die gemaakt is door de Open Universiteit. Daarnaast is in het project Casekit samen met de Universiteit Gent en de Arteveldehogeschool een psycho-diagnostisch simulatieprogramma gemaakt. Voorts is een onderwijsvernieuingsproject geëvalueerd in samenwerking met het Impulscentrum voor onderwijsvernieuwing, een samenwerkingsverband van twee Vlaamse hogescholen en een Vlaamse universiteit. Assistentie bij begeleiding in een elektronische omgeving en bij technologie-gemedieerde competentietoetsing wordt in 2003 gevraagd door het Consortium Digitale Brug, dat bestaat uit zes hogescholen. Voor het departement Wiskunde, Natuurkunde en Informatica van het Limburgs Universitair Centrum verzorgt de Open Universiteit workshops over toepassing van een elektronisch portfolio. Daarnaast is het Limburgs Universitair Centrum geadviseerd over toepassing van een 'learning content management system'.

In het verslagjaar treedt de Open Universiteit Nederland toe tot de organisatie van de jaarlijkse Vlaams Nederlandse Ontmoetingsdagen. Het contact met het departement Onderwijs van het ministerie van de Vlaamse gemeenschap en met de Vlaamse Interuniversitaire Raad is verstevigd. Het resultaat is dat zij positief zijn over het voorstel om een Vlaamse vertegenwoordiger te laten toetreden tot de Raad van toezicht van de Open Universiteit Nederland. De verwachting is dat de minister van Onderwijs, Cultuur en Wetenschappen in 2004 de Vlaamse kandidaat benoemt.

Europa

Haar streven naar samenwerking met andere instellingen in Europa die open onderwijs en afstands-onderwijs verzorgen, werkt de instelling in 2003 verder uit. Onder de paraplu van de European Association of Distance Teaching Universities is mede door een actieve opstelling van de Open Universiteit het projectvoorstel European Learning Space opgesteld, dat ingediend is bij het Sixth Framework Programme van de Europese Unie. Hoewel dit voorstel niet gehonoreerd is, hebben de samenwerkende instellingen ervoor gekozen hun visie op een Europese leeromgeving nader te specificeren. De wens tot samenwerking is in oktober 2003 opnieuw bekrachtigd tijdens een bijeenkomst van rectoren van Europese universiteiten die open onderwijs en afstands-onderwijs verzorgen. Gedurende deze bijeenkomst besluiten de rectoren twee werkgroepen in te stellen die de essentiële knelpunten voor realisering van een Europese leeromgeving moeten adresseren. Deze werkgroepen richten hun aandacht op drie thema's, kwaliteitsbewaking, accreditatie en mobiliteit, en houden zich vooral bezig met het specifieke karakter van afstands-onderwijs in relatie tot de genoemde thema's. Als spreekbuis voor deze zich ontwikkelende samenwerking heeft de rector magnificus van de Open Universiteit Nederland de ambities van deze groep instellingen uitgedragen tijdens lezingen op twee internationale conferenties, de International Council for Open and Distance Education - Standing Conference of Presidents in Barcelona, en de jaarlijkse conferentie van de European Association of Distance Teaching Universities in Madrid.

Reeds in het verslagjaar zet de Open Universiteit een eerste stap in de ontwikkeling van banden met instellingen in Oost-Europa, ook al treden de nieuwe lidstaten pas in 2004 toe tot de Europese Unie. Enerzijds kan de instelling bijdragen aan ontwikkeling van het hoger onderwijs in Oost-Europese lidstaten, zoals Polen en Hongarije. Anderzijds zijn er in Oost-Europa structuren die zich met steun van de instelling, en inzet van ict, verder willen vormen. Er zijn in 2003 verkenningen uitgevoerd die moeten leiden tot selectie van partners.

Met middelen uit het Fifth Framework Programme van de Europese Unie neemt de instelling deel aan vier Europese projecten, namelijk Active learning for adaptive internet, E-Learn TN, Time 2 Learn en E-LEN. Active learning for adaptive internet behelst het ontwerp van een hoogwaardige leeromgeving met leer- en opleidingsactiviteiten voor werknemers. Het is een omvangrijk, internationaal project waarin de Open Universiteit Nederland samenwerkt met vijf partners. In het project E-Learn TN wordt in 2003 gewerkt aan een Europese 'roadmap' voor 'research and technology development' in hoger afstands-onderwijs, die begin 2004 wordt opgeleverd. De Europese Commissie gaat deze 'roadmap' komende vijf jaar gebruiken om projecten en programma's te initiëren en te ondersteunen met cofinanciering. Er zijn acht instellingen bij dit project betrokken. De Open Universiteit is verantwoordelijk voor ontwikkeling van het conceptuele raamwerk. Ook Time 2 Learn ontwerpt een 'European RTD roadmap' voor de Europese Commissie, in dit geval voor een leven lang leren en de training van professionals. In dit project werkt de instelling samen met zeventien partners, waaronder een aantal universiteiten, en bedrijven zoals Hewlett-Packard Company en Cisco Systems. In het vierde project, E-LEN, wordt samen met negen buitenlandse partners gewerkt aan een netwerk van e-learningcentra.

De Open Universiteit leidt ook de Valkenburg group, die bestaat uit Nederlandse en buitenlandse experts. Dit internationale consortium promoot de specificatie IMS Learning Design, die geïnitieerd is door de Open Universiteit, door ontwikkeling van een open e-learning-referentiearchitectuur en daarop gebaseerde softwarecomponenten. Gedurende het verslagjaar verwerft de Valkenburg group middelen uit het Sixth Framework Programme van de Europese Unie voor twee projecten,

UNFOLD - Understanding Networks of Learning Design, en PROLEARN - Network of Excellence Professional Learning. Deze projecten starten in 2004. In het project UNFOLD zal de Open Universiteit samen met een aantal Europese partners uit de Valkenburg group de toepassing van IMS Learning Design in Europa stimuleren. Aan PROLEARN nemen tientallen Europese universiteiten, onderzoeksinstellingen en bedrijven deel. Zij gaan hun kennis over en ervaring met e-learning uitwisselen.

Euregio

Ook in Euregionaal verband is de Open Universiteit betrokken bij een aantal initiatieven. Zij leidt een werkgroep die onderzoekt of het haalbaar is in de Euregio Maas-Rijn een expertisecentrum voor duurzame ontwikkeling op te richten. Dit centrum is zowel regionaal als nationaal en internationaal van betekenis. Vanwege deze ambities wordt er eveneens gestreefd naar realisatie van een UNESCO-leerstoel aan de faculteit Natuurwetenschappen van de Open Universiteit. Voortbouwend op het belang dat de Open Universiteit hecht aan duurzame ontwikkeling is de instelling betrokken bij een regionaal initiatief voor instelling van een leerstoel voor duurzame ontwikkeling, verdeeld over de Universiteit Maastricht, de Hogeschool Zuyd en de Open Universiteit Nederland.

Aan het eind van het verslagjaar gaat de Open Universiteit samenwerken met het Bureau voor Euregionale justitiële Samenwerking. In dit Bureau, een initiatief van de parketten van Maastricht en Roermond, werken de elf parketten in de Euregio Maas-Rijn samen in de bestrijding van grensoverschrijdende criminaliteit. De samenwerking krijgt vorm in projecten, die zullen starten in 2004 en zich bevinden op twee terreinen. Ten eerste gaat het om kennismanagement. Daartoe zal de Open Universiteit een virtueel kenniscentrum inrichten, vooral voor Europees strafrecht en voor nationale wetgeving in Nederland, Duitsland en België. Ten tweede gaat de Open Universiteit studiedagen organiseren voor magistraten uit de Euregio Maas-Rijn.

Zuid-Afrika

Al enkele jaren werkt de Open Universiteit Nederland samen met de University of South Africa, een van 's werelds grootste instellingen voor hoger afstandsonderwijs. Zij krijgt zo toegang tot methoden ter ondersteuning van e-learning, die ontwikkeld zijn door de Open Universiteit. Met e-learning wil de University of South Africa de toegankelijkheid van haar onderwijs vergroten. Na de bekrachtiging van de samenwerking in oktober 2002, middels een vernieuwde overeenkomst, is de Zuid-Afrikaanse afstandsuniversiteit terechtgekomen in een door de Zuid-Afrikaanse overheid opgelegd fusietraject. Dit heeft ertoe geleid dat in het verslagjaar geen gemeenschappelijke activiteiten van de grond zijn gekomen. De contacten zijn echter behouden gebleven en er is bij gelegenheid overleg geweest. Naast de relatie met de University of South Africa zijn nieuwe contacten gelegd met andere Zuid-Afrikaanse instellingen. Met de Zuid-Afrikaanse televisie (SABC) is de mogelijkheid tot samenwerking verkend op het gebied van educatieve programma's op televisie en op internet. Hierbij is ook het South African Institute for Distance Education zijdelings betrokken.

Samenwerking met internationale bedrijven

De internationale activiteiten van de Open Universiteit Nederland zijn er vooral op gericht een relatiernetwerk te creëren, met daarin alle componenten die nodig zijn om e-learning tot stand te brengen, van hardware en netwerken tot onderwijsmaterialen en onderwijstechnologische expertise. De Open Universiteit is ervan overtuigd dat hiervoor samenwerking vereist is met internationale bedrijven. Daartoe continueert de instelling in het verslagjaar haar samenwerking met het internationale ict-bedrijf Perot Systems. De contacten met bedrijven als IBM en Cisco Systems worden benut voor samenwerking in internationale projecten.

Bovendien treedt de Open Universiteit Nederland, als een van de weinige universiteiten, in 2003 toe tot de Consultation Group van de eLearning Industry Group. Dit is een koepelorganisatie voor multinationals die actief zijn op de Europese e-learningmarkt (hardware, software en content). Door toetreding tot deze organisatie vervult de Open Universiteit een scharnierfunctie tussen de industrie en de Europese universiteiten voor afstandsonderwijs. De verwachting is dat hier in 2004 twee doelen mee te dienen zijn. Allereerst, via de European Association of Distance Teaching Universities, samenwerking in de belangenverdediging bij de Europese Commissie. Ten tweede is de verwachting dat het internationale projectsamenwerking bespoedigt tussen de leden van de European Association of Distance Teaching Universities en leden van de eLearning Industry Group.

10 MATERIËLE VOORZIENINGEN

Huisvesting

Vanwege de gewenste modernisering van studiecentra is voor de studiecentra in Amsterdam, Rotterdam en Breda nieuwe huisvesting gehuurd en ingericht. De voormalige locaties zijn afgestoten. In Leeuwarden zijn voor het provinciaal steunpunt Friesland vertrekken gehuurd van de Fryske Akademy. Voor het provinciaal steunpunt Drenthe huurt de Open Universiteit Nederland ruimte bij de Hogeschool Drenthe in Emmen. De huurovereenkomst voor studiecentrum Sittard is met één jaar verlengd tot 1 augustus 2004.

Omdat de studiecentra in Leeuwarden, Emmen, Venlo, 's-Hertogenbosch en Deventer in 2003 gesloten worden, zijn de panden ontruimd en afgestoten.

De zogenoemde portacabins op de campus in Heerlen zijn in 2003 afgebroken. Deze portacabins hebben een aantal jaren medewerkers gehuisvest, vanwege het tekort aan kantoorruimte. Deze medewerkers zijn ondergebracht in andere gebouwen.

De Open Universiteit Nederland vraagt aan het eind van 2002 een bouwvergunning aan voor een toren bij het gebouw Bologna in Heerlen. Deze zal niet alleen fungeren als markeringspunt, maar ook een functioneel karakter krijgen, door de plaatsing van bewakingscamera's en verlichting. De bouwvergunning wordt in het verslagjaar nog niet afgegeven. Gezien de financiële situatie van de instelling is besloten om in ieder geval niet eerder dan in 2006 te starten met de bouw, mocht de vergunning verleend worden. Verder ontwikkelt de instelling in het verslagjaar geen bouwplannen voor de komende vijf jaar.

Apparatuur

Naar aanleiding van een reeks inbraken in de gebouwen op de campus in Heerlen treft de instelling maatregelen voor een betere beveiliging, en wordt begonnen met aanbesteding van een toegangscontrolesysteem.

Betere maatregelen voor beveiliging van informatie blijken ook noodzakelijk te zijn. Dit wordt duidelijk door een ingrijpende storing in de hardware van de instelling, en door virusaanvallen die het dataverkeer stilleggen. Daarom worden eind 2003 vier afzonderlijke 'exchange'-systemen geïmplementeerd, en zijn er aanvullende maatregelen getroffen om virussen af te weren en op te sporen. Ook de renovatie van de centrale computerruimte is uitgevoerd om bij calamiteiten de risico's te reduceren. Aan het eind van het verslagjaar wordt dit grootscheepse project afgesloten en neemt de Open Universiteit de nieuwe computerruimte in gebruik. Naast een volledige verbouwing en nieuwe inrichting zijn alle installaties voor brandveiligheid, airconditioning, luchtbehandeling, toegangsbeheersing, inbraakbeveiliging en (nood)stroomvoorziening vernieuwd, dan wel aangepast. Tegelijk met de renovatie vindt in samenwerking met SURFnet opwaardering plaats van het SURFnet-Point of Presence. Eveneens in samenwerking met SURFnet is een omvangrijke opwaardering gerealiseerd van de bandbreedte in de studiecentra. De gewenste snelheid van één gigabyte per seconde wordt hiermee een feit.

In 2003 doet de Open Universiteit onderzoek naar vervanging van de infrastructuur voor haar intranet- en internetsite. Daarvoor is ook een pakketselectie uitgevoerd voor een contentmanagementsysteem dat het mogelijk maakt informatie en diensten op maat aan te bieden.

Naast de reeds bestaande internetdiensten wordt in 2003 Innovatienet gerealiseerd. Dat geeft medewerkers een webserver voor speciale projecten, zoals promotieonderzoek, het testen van onderwijssoftware, de ontwikkeling van producten, of samenwerking met externen.

De zes Vlaamse studiecentra zijn in het verslagjaar voorzien van nieuwe basisvoorzieningen die gebaseerd zijn op Windows2000 en Office2000. Zij beschikken nu over een studentenwerkplek en de medewerkers hebben toegang tot het intranet en de e-mailvoorzieningen van de Open Universiteit. Medewerkers van het project Virtuele campus hebben een applicatie gemaakt waarmee het studieaanbod van de Open Universiteit overzichtelijk op de internetsite wordt aangeboden. Online bestellen is nu ook mogelijk.

Voor het studieresultatenregistratiesysteem start in 2003 de realisatie van een integrale en grotendeels geautomatiseerde oplossing. Enerzijds gaat het hier om registratie en onderhoud van gegevens, en informatie over de Onderwijs- en examenregeling. Anderzijds betreft het de weergave van studieresultaten op basis van de Onderwijs- en examenregeling.

Eind 2003 wordt Open Universiteit Nederland telenetwerk geheel vernieuwd. De website is nu overzichtelijker, de handleidingen zijn volledig geactualiseerd en toegespitst op de diverse platforms die medewerkers thuis gebruiken, en de administratieve organisatie is klantgerichter. Verder kunnen medewerkers nu overal ter wereld de mailomgeving van de Open Universiteit benaderen. In een groot deel van organisatie is in 2003 Big Ben ingevoerd, een applicatie voor tijdschrijven. Tevens is een nieuw platform voor systeemontwikkeling ingevoerd.

De ongunstige financiële situatie van de Open Universiteit heeft in 2003 vanzelfsprekend invloed op investeringen in apparatuur. Zo is de geplande vervanging van de telefooncentrale en de ict-infrastructuur uitgesteld, er is een bestedingenstop voor werkplekken afgekondigd en investeringen in onderhoud zijn getemporeerd.

11 FINANCIËLE SITUATIE

Financiële kengetallen

Exploitatie (alle bedragen x 1 miljoen euro)

	2003	2002	2001	2000
baten				
rijksbijdrage	34,3	37,6	37,3	35,9
bijdrage inzake Maastricht School of Management	2,3	–	–	–
cursusgelden reguliere studenten	11,2	10,4	9,9	9,8
cursusgelden collectief onderwijs	3,9	2,5	3,1	3,6
overige cursusgerelateerde opbrengsten	1,0	1,1	0,9	0,8
opbrengst werk voor derden	0,9	0,4	0,5	0,4
opbrengst deelneming	(0,4)	(0,5)	(0,2)	0,1
overige opbrengsten	3,9	4,7	1,1	0,7
totaal baten	57,1	56,2	52,6	51,3
lasten				
personele lasten	39,3	38,6	33,1	31,3
inkomenoverdracht Maastricht School of Management	2,3	–	–	–
afschrijvingskosten	1,3	1,1	1,0	1,0
overige instellingslasten	20,3	23,2	20,7	17,6
totaal lasten	63,2	62,9	54,8	49,9
saldo baten en lasten	(6,1)	(6,7)	(2,2)	1,4
saldo financiële baten en lasten	0,5	0,7	0,9	0,8
resultaat gewone bedrijfsvoering	(5,6)	(6,0)	(1,3)	2,2
buitengewone bedrijfsvoering				
buitengewone baten	–	0,5	0,9	(4,6)
buitengewone lasten 2002 en eerder	–	5,7	–	1,5
buitengewone lasten 2003 ¹	12,3	–	–	–
resultaat buitengewone bedrijfsvoering	(12,3)	(5,2)	0,9	(6,1)
resultaat	(17,9)	(11,2)	(0,4)	(3,9)

¹ Betreft reorganisatiekosten Expeditie 21

Balans (alle bedragen x 1 miljoen euro)

	2003	2002	2001	2000
activa				
liquide middelen	0,5	2,6	16,2	16,9
vorderingen	7,7	9,6	6,3	6,0
voorraden	2,2	2,7	1,9	1,9
financiële vaste activa	6,2	13,0	13,1	13,5
materiële vaste activa	20,2	20,4	15,3	14,2
immateriële activa	0,5	-	0,3	-
vermogen				
eigen vermogen	2,4	20,3	31,4	31,9
voorzieningen	17,2	5,9	7,0	8,7
vreemd vermogen korte termijn	17,7	22,1	14,5	11,9
netto werkkapitaal ¹	(7,3)	(7,2)	9,9	12,9
current ratio ²	0,59	0,67	1,68	2,08
solvabiliteit ³	6,43	42,0	59,4	60,7

¹ Netto werkkapitaal is de som van liquide middelen, obligaties, vorderingen en voorraden, verminderd met het vreemd vermogen kort termijn.

² Current ratio is de som van liquide middelen, obligaties, vorderingen en voorraden, gedeeld door het vreemd vermogen korte termijn.

³ Solvabiliteit is eigen vermogen gedeeld door de som van eigen vermogen, voorzieningen en vreemd vermogen korte termijn.

Toelichting

De Open Universiteit Nederland sluit het boekjaar 2003 voor het vierde achtereenvolgende jaar af met een tekort. Begroot is een resultaat op de gewone bedrijfsvoering van 2,2 miljoen euro negatief. Medio mei 2003 blijkt uit de analyse van de resultaatcijfers eerste kwartaal en van de jaarcijfers 2002, dat de instelling bij ongewijzigd beleid afstevent op een resultaat van 7,1 miljoen euro negatief. Besloten wordt om in zes maanden een omvangrijk versoberings- en bezuinigingsprogramma uit te voeren, ter hoogte van vijf miljoen euro. Dit bedrag komt overeen met ruim acht procent van de omzet op jaarbasis. Het versoberings- en bezuinigingsprogramma bestaat onder meer uit een vacature- en investeringenstop, bezuinigingsmaatregelen op het terrein van de materiële lasten (kostenreductie) en, na september 2003, een bestedingenstop op majeure uitgaven. Veel maatregelen hebben noodgedwongen een incidenteel karakter. De forse maatregelen hebben succes. In de gewone exploitatie is het resultaat zelfs ruim 300.000 euro beter dan de begrote 2,2 miljoen euro negatief.

Het ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschappen maakt in augustus 2003 bekend de voorziene eenmalige compensatie, 3,7 miljoen euro, voor het later op gang komen van het Ruud de Moor Centrum definitief niet uit te zullen betalen. Wel zegt het ministerie toe dat de bijdrage aan het Ruud de Moor Centrum met ingang van 2004 versneld op 6,9 miljoen euro wordt gebracht. Voor 2003 betekent dit echter een extra eenmalig verlies, hetgeen het uiteindelijk resultaat op de gewone bedrijfsvoering 5,6 miljoen euro negatief doet zijn.

Bij de opstelling van de begroting 2004 geldt als uitgangspunt dat na drie jaren van tekorten de instellingsbegroting sluitend dient te zijn. Vandaar dat najaar 2003 een bezuinigingsoperatie is voorbereid, gericht op structurele ombuigingen. Onderdeel daarvan is een omvangrijke personeelsreductie (circa 55 arbeidsplaatsen), te bereiken door een eenmalige 59+/60+-regeling, taakreductie en reorganisatie. Gedwongen ontslagen kunnen daarbij in 2004 niet worden uitgesloten. De bezuinigingsoperatie wordt uiteindelijk ingebed in een grotere operatie, waarbij ook cultuurverandering, herijking strategie, en organisatieverandering een plaats krijgen. Deze grootschalige operatie krijgt begin 2004 de naam Expeditie 21.

In de jaarrekening 2003 is voor dit doel een voorziening gevormd van 12,3 miljoen euro, die als resultaat buitengewone bedrijfsvoering is verantwoord. De omvang van de voorziening is gebaseerd op voorspellingen van de uiteindelijke kosten van alle maatregelen, hoewel die kosten zich over meerdere jaren zullen uitstrekken. Bewust is de keuze gemaakt alle kosten, voor zover mogelijk en toegestaan, in één keer in een voorziening te nemen.

Toekomstige financiële situatie

De forse reorganisatievoorziening in 2003 maakt het mede mogelijk, behoudens exogene tegenvalers, de rekening 2004 conform begroting sluitend te krijgen. De nog te effectueren bezuinigingen 2004 zijn immers al verdisconteerd in de eerdergenoemde voorziening.

Hoogste prioriteit voor 2004 en voor de komende begrotingsjaren is het op peil houden van het financiële weerstandsvermogen.

12 RAAD VAN TOEZICHT

In de eerste helft van 2003 vragen twee onderwerpen intensieve aandacht van de Raad van toezicht. Op de eerste plaats is de Raad nauw betrokken bij afronding van de besluitvorming over modernisering en concentratie van de studiecentra. Daarnaast vervult de financiële situatie van de Open Universiteit Nederland de Raad met grote zorg. De Raad overlegt daarom diepgaand met het College van bestuur over de ontstane situatie en over de maatregelen die noodzakelijk zijn om de negatieve ontwikkeling een halt toe te roepen. De Raad kan zich vinden in de ombuigingsoperatie die door het College wordt gestart. De ombuigingsoperatie moet er op korte termijn toe leiden dat over het jaar 2003 een financieel resultaat wordt behaald dat in lijn is met de begroting 2003. Gedurende de tweede helft van het verslagjaar laat de Raad van toezicht zich via een aantal rapportages informeren over de financiële ontwikkelingen. In juni 2003 aanvaardt de Raad van toezicht de jaarrekening over 2002. Ook het jaarverslag 2002 wordt goedgekeurd.

Verder overlegt de Raad van toezicht in het verslagjaar met het College van bestuur over de toekomstige strategische koers van de instelling. Een financieel strak regime en een focus op kernactiviteiten moeten een solide basis voor een nieuwe koers vormen. Die solide basis wordt in de visie van de Raad verwoord in de strategienotitie 'Het perspectief voor de Open Universiteit Nederland', die het College van bestuur in december aan de Raad voorlegt. Overigens maakt het geschetste perspectief duidelijk dat de Open Universiteit Nederland aan de vooravond van een aantal ingrijpende veranderingen staat.

De Raad van toezicht keurt in december 2003 de begroting 2004 goed.

In december neemt mw. drs. A.M. van Wagenberg afscheid als lid van de Raad van toezicht. Sinds het begin van de jaren negentig heeft zij deel uitgemaakt van het toezichthoudend orgaan van de instelling, eerst als lid van de Bestuursraad en later als lid van de Raad van toezicht.

13 PERSONALIA

Stand van zaken op 31 december 2003

Raad van toezicht

Voorzitter drs. F.C.H. Slangen

Leden drs. W.G.J.M. Blind ra, F.I.M. Houterman, drs. P.C.F.M. Vlek, mw. drs. A.M. van Wagenberg

College van bestuur

Voorzitter drs. M.A.M. Wöltgens

Rector magnificus prof. dr. ir. F. Mulder

Vice-voorzitter drs. Th.J.F.M. Bovens

Managementteam

Technisch voorzitter drs. Th.J.F.M. Bovens

Leden drs. B.J.P. Janssen, prof. dr. W.M.G. Jochems, drs. J.H.M. Monsewije,
prof. dr. ir. A.J. Udink ten Cate

Adviserend lid prof. dr. M.J.M. Vermeulen

Ambtelijk secretariaat drs. H.H.M. Ummels

Onderwijsdecanen

Cultuurwetenschappen prof. dr. J. van Marle

Informatica prof. dr. ir. R.R. Bakker

Managementwetenschappen prof. dr. H.M.J. van den Bosch

Natuurwetenschappen mw. dr. P. Pérez Salgado

Onderwijswetenschappen mw. prof. dr. H.P.A. Boshuizen

Psychologie prof. dr. R.W.J.V. van Hezewijk

Rechtswetenschappen prof. dr. H.C.G. Spoormans

College voor promoties

Voorzitter prof. dr. ir. F. Mulder, rector magnificus

Leden prof. dr. H.M.J. van den Bosch, mw. prof. dr. M.C.E. van Dam-Mieras, prof. dr. J. von Grumbkow,
prof. dr. W.M.G. Jochems, prof. dr. J.J.G. van Merriënboer, prof. dr. ir. A.J. Udink ten Cate

Ambtelijk secretariaat drs. J.B.M. Roffelsen

Pedel mw. E.C.W. Evers-Vinken

Commissie voor de examens

Voorzitter dr. G. Zwaneveld

Secretaris mw. mr. A.M.A.G. Starren-Weijnenberg

Leden mw. lic. L.M.M. Callaert, mw. dr. F.M.J. Dehue, dr. W.P.M.F. Ivens, dr. A.R. de Klerck,
dr. M.R. van der Klink

Ambtelijk secretariaat mw. mr. M.P. Hintzen, mw. mr. I.M.J.M. Lonergan-Aarts,

Plaatsvervangend ambtelijk secretaris mw. mr. P.V.L. Voncken

College van beroep voor de examens

Voorzitter mr. R.A. Felix

Plaatsvervangend voorzitter mr. Th.M. Schelfhout, mr. P.J.J. Zoontjens

Leden drs. J.A.M. Baak, mw. mr. A.L.H. Ernes, mw. dr. G.E.I. Holtkamp, mw. mr. R.F.W.H.J. Hulscher

Plaatsvervangend lid dr. J.H. Pouls

Studentlid R. Harms

Plaatsvervangend studentlid ir. M.P.C. Brouns, mw. mr. A.V. Koolschijn, E. Schouwstra

Secretaris mw. mr. H.M.J.M. Slegers

Plaatsvervangend secretaris mr. F.G.M. Sluijsmans

Ondernemingsraad

Voorzitter mw. drs. G.J.M. Joosten

Plaatsvervangend voorzitter drs. H.G.W. Münstermann

Secretaris dr. F.J. Prins

Leden mw. drs. M. de Bie, mw. drs. M.O.I.N. Diederiks-Han, mw. drs. B.H.M. Gademann,

dr. M.R. van der Klink, dr. ir. F.J.M. Mofers, C.L. Peeters, S.V. Schoevaart, mr. T.H.G.M. Wissing,

dr. G. Zwaneveld

Ambtelijk secretariaat mw. bc B.H.M. Kop-Klaassen

Secretariële ondersteuning mw. M.B.E. Hanneman

Studentenraad

Voorzitter mw. G. Matze, mw. J.P.M. Sio

Secretaris J.A. van der Zwet

Leden mw. D.C. Bogaards-Hulsbergen, mw. P. Bosé, mw. K.J. van Genderen, D.O.L.F. Rutten,

M.J.E. Stam

Ambtelijk secretariaat mw. bc B.H.M. Kop-Klaassen

Secretariële ondersteuning mw. M.B.E. Hanneman

Lokaal overleg

Namens het College van bestuur

Voorzitter drs. M.A.M. Wöltgens

Secretaris drs. O.O.G. Spee

R.J.F. Edelbroek

Namens AbvaKabo

mw. E.W.M.I. Schulten-Neesen

Extern adviseur J. Bielders

Namens CFO

R. Brouwer

Extern adviseur H. Verbeek

Namens CMHF

mw. drs. M. Bitter-Rijkema

Extern adviseur mw. R. van Wijngaarden

Namens AC/HOP

J.P. Smits

Extern adviseur mw. mr. J. Lubking

Colofon

Het jaarverslag 2003 is verkrijgbaar bij

Open Universiteit Nederland
Bureau bestuursondersteuning
Postbus 2960
6401 DL Heerlen
telefoon 045 - 576 28 97
fax 045 - 576 29 08

Eindredactie

Patrick Rinzema
Bureau bestuursondersteuning

Redactie

Beppie van der Heijden
Van der Heijden IW&B,
Nijmegen

Vormgeving

Judith Schlechtriem
Grafisch centrum

Fotografie

Peter Strelitski, Amsterdam

Drukwerk

OBT, Den Haag

Meer informatie over de Open
Universiteit Nederland vindt u op
www.ou.nl

Open Universiteit Nederland

Bezoekadres

Valkenburgerweg 177
6419 AT Heerlen
telefoon 045 - 576 22 22

Postadres

Postbus 2960
6401 DL Heerlen

Corporate communicatie

telefoon 045 - 576 28 97
fax 045 - 576 29 08
e-mail communicatie@ou.nl

5104059